

Türkiye Cumhuriyeti ile Makedonya Cumhuriyeti Arasında Sosyal Güvenlik Sözleşmesi

“Türkiye Cumhuriyeti” ile “Makedonya Cumhuriyeti” (Metnin devamında “*Taraf*” ülkeler olarak adlandırılacaklardır.) aralarındaki sosyal güvenlik alanını kapsayan konuları düzenlemek amacıyla aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır.

BÖLÜM I **GENEL HÜKÜMLER**

Madde 1 **Tanımlar**

(1.) Bu Sözleşmenin uygulanmasında :

1.1 “Ülke”

Türkiye bakımından, Türkiye Cumhuriyetini,
Makedonya bakımından, Makedonya Cumhuriyetini,

1.2 “Mevzuat”

Madde 2’de belirtilen kanunları, tüzükleri ve diğer mevzuatları,

1.3 “Yetkili Makam”

Türkiye bakımından, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile diğer ilgili Bakanlıkları,
Makedonya bakımından, Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığını,

1.4 “Yetkili Kurum”

Madde 2’de belirtilen mevzuatın uygulanmasından sorumlu Kurum veya Kurumları,

1.5 “Sigortalı”

Madde 2’de belirtilen mevzuatlara tabi olan veya tabi olmuş kimseyi,

1.6 “Sigortalılık Süresi”

Prim veya kesenek ödenmiş olan ve ödenmiş sayılan süreyi,

1.7 “Aile Ferdî”

Tarafların kurumlarının uyguladığı mevzuatta tanımlanan veya öyle kabul edilen kimseyi,

1.8 “İkamet”

Sürekli ikamet yerini,

1.9 “Geçici İkamet”

Taraf ülkelerden birinde ikamet eden kimsenin diğer taraf ülkede geçici bulunduğu yeri,

1.10 “Yardım”

Tarafların kendi mevzuatlarına göre tanımlanan nakdi ve ayni yardımlar veya bağışları,
ifade eder.

(2.) Bu maddede tanımlanmayan herhangi bir terim, uygulanacak mevzuatta kendisine atfedilen anlamı taşır.

Madde 2**Sözleşmenin Uygulanacağı Mevzuat**

(1.) Bu Sözleşme aşağıdaki mevzuata uygulanır :

1. Türkiye bakımından:

1.1 İşçileri (Tarım işçileri dahil) kapsayan sosyal sigortalar (Hastalık, Analık, İş kazaları ile Meslek Hastalıkları, Malüllük, Yaşlılık ve Ölüm) hakkındaki mevzuat,

1.2 Devlet memur ve hizmetlilerini kapsayan T.C. Emekli Sandığı hakkındaki mevzuat, (Malüllük, Yaşlılık ve Ölüm)

1.3 Esnaf ve sanatkarlar ve diğer bağımsız çalışanlar ile tarımda kendi adına ve hesabına çalışanlar hakkındaki mevzuat, (Malüllük, Yaşlılık ve Ölüm)

1.4 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun Geçici 20 nci maddesine tabi sandıklarla ilgili mevzuat,

2. Makedonya bakımından:

2.1 Sağlık sigorta ve sağlık koruma,

2.2 Emeklilik ve malüllük sigortası,

2.3 Çalışma sırasında kaza ve mesleki hastalığa kapılma sigortası,

2.4 İşsizlik sigortası,

2.5 Çocuklar için ek ödeme,

(2.) Bu Sözleşme, 3 ncü paragraf hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 1 nci paragrafta belirlenen mevzuatı değiştiren, ilaveler getiren, birleştiren veya yerine geçen kanun, tüzük ve diğer mevzuatlara da uygulanır.

(3.) Bir tarafın mevzuatında kişi ve hak kapsamını genişleten düzenlemeler, diğer tarafa üç ay içerisinde bildirilir. Bu bildirim, bildirim alındığı tarihten itibaren diğer tarafça üç ay içerisinde bir itirazda bulunulmadıkça bu Sözleşme kapsamında uygulanır.

(4.) Yeni bir sosyal sigorta koluna ilişkin mevzuat, Taraflar arasında bu maksatla Sözleşme yapılması şartıyla uygulanır.

Madde 3

Uygulamanın Kapsadığı Kişiler

Bu Sözleşme, bir veya her iki Taraf mevzuatına tabi olan veya tabi olmuş kimseler ile bunların iki ülkeden birinin uygulanan mevzuatının kapsamında bulunan aile fertlerine ve geride kalan hak sahiplerine uygulanır.

Madde 4

İşlem Eşitliği

3 üncü maddede tanımlanan kimseler akit Tarafların mevzuatına göre hak ve yükümlülük bakımından eşit işlem görürler.

Madde 5

Yardımların İhracı

(1.) Bu Sözleşme dolayısıyla elde edilen yardımlar dahil, 3 üncü maddede tanımlanan herhangi bir kimseye bir Taraf mevzuatı uyarınca ödenecek yardımlar, o kimsenin diğer Taraf ülkesinde ikamet ediyor olması nedeniyle herhangi bir indirim, değişiklik, durdurma, iptal veya hacze tabi tutulamaz ve bu yardımlar diğer taraf ülkesinde de ödenir.

(2.) İlgilinin üçüncü bir ülkede ikamet etmesi durumunda da bu maddenin 1 inci paragraf hükmü uygulanır.

BÖLÜM II

UYGULANACAK MEVZUAT İLE İLGİLİ HÜKÜMLER

Madde 6

7. ve 8 inci maddelerde aksine hüküm bulunmuyorsa,

Bir Taraf ülkesinde istihdam edilen bir kimse o işle ilgili olarak, sadece o Tarafın mevzuatına,

Daimi olarak bir Taraf ülkesinde ikamet eden ve diğer Tarafın ülkesinde veya her iki taraf ülkesinde kendi hesabına kendi işinde çalışan bir kimse, o işle ilgili olarak sadece daimi ikamet ettiği Tarafın mevzuatına ,

tabi olur.

Madde 7

- (1.) Bir Tarafın mevzuatına tabi olan ve işvereni tarafından diğer Taraf ülkesinde 24 ayı geçmeyecek bir süre için istihdam edilmek üzere gönderilen bir kimse, bu hizmetleri birinci Taraf ülkesinde yapıyormuş gibi sadece birinci Taraf ülkesinin mevzuatına tabi olur. Her iki Tarafın yetkili makamlarının önceden onayı ile bu 24 aylık süre, toplam olarak 60 ayı geçmemek kaydı ile uzatılabilir.
- (2.) Taraf ülkelerden birinin topraklarında kendi nam ve hesabına çalışan bir kişi, kendi işini geçici olarak ikinci Taraf ülkenin topraklarında gerçekleştirmek üzere bu ülkeye gittiği takdirde, 24 aya kadar, birinci ülkede çalışıyor gibi hakkında birinci ülkenin mevzuatı uygulanır. Her iki tarafın yetkili makamlarının önceden onayı ile bu 24 aylık süre 60 ayı geçmemek kaydı ile uzatılabilir.
- (3.) Taraf ülkelerin birinde merkezi olan hava, kara veya telekomünikasyon firmalarında çalışan birinin diğer Taraf ülkeye gönderilmesi halinde gönderen tarafın mevzuatı uygulanır.
- (4.) Gemi mürettebatı ve gemide bulunan diğer görevliler, geminin taşıdığı bayrağın temsil ettiği Taraf ülke mevzuatına tabidirler.
- (5.) Ülkelerden birinin diğer Taraf ülkesindeki şube veya temsilciliğinde istihdam edilen kişiler, şube veya temsilciliğin bulunduğu Taraf ülkenin mevzuatına tabidirler.
- (6.) Bir Taraf ülkenin devlet ve kamu hizmetlerinde, resmi temsilciliklerinde veya buna mukabil kuruluşlarında istihdam edilen kimseler, vatandaşı olduğu tarafın mevzuatına tabi olurlar. Bu işyerlerinde istihdam edilen kimseler, diğer Tarafın vatandaşı iseler veya daimi olarak o ülkede ikamet etmekte iseler haklarında daimi ikamet ettikleri ülkenin mevzuatının uygulanmasını ise başladıkları tarihten itibaren üç ay içinde talep edebilirler.

Madde 8***Diplomatik ve Konsolosluk Temsilcilikleri***

- (1.) Diplomatik ve konsolosluk temsilciliklerinde çalışanlar ve bunlarla eşdeğer görülen kişiler ile buralarda yerel personel olarak görevli bulunan kişiler hakkında gönderildikleri hallerde, gönderen tarafın mevzuatı uygulanır.
- (2.) Bir taraf ülkesinde, ülkeleri tarafından gönderilmeyen kişiler hakkında ise çalıştıkları taraf ülkenin mevzuatı uygulanır.
- (3.) Maddenin 1 ve 2 nci bendinde belirtilenlerin dışında, diplomatik veya konsolosluk temsilciliğinin ülkesi vatandaşı olan kimseler veya daimi olarak ülkede ikamet eden kimseler taleplerine binaen, çalışmaya başlama tarihinden itibaren üç ay içinde taraf ülkelerden birinin mevzuatının uygulanmasını tercih edebilirler.

Madde 9
İstisnalar

İşçi ve işverenin müşterek talepleri esas alınarak her iki Tarafın yetkili makamları veya bu makamlar tarafından belirlenen yetkili kurumlarının muvafakatı ile Sözleşmenin 6 ncı ve 7 nci madde hükümlerine istisnalar getirilebilir.

BÖLÜM III
ÖZEL HÜKÜMLER

KISIM 1
HASTALIK VE ANALIK YARDIMLARI

Madde 10
Sigortalılık Sürelerinin Birleştirilmesi

Taraflardan birinin mevzuatına göre hastalık ve analık yardımları hakkının doğması, korunması ve yeniden kazanılmasının, belirli sigortalılık sürelerinin tamamlanmasına bağlı olduğu hallerde, bir Tarafın yetkili kurumu, diğer Tarafın mevzuatına göre tamamlanmış sigortalılık sürelerini aynı zamana rastlamamak kaydıyla kendi mevzuatına göre tamamlanmış süreler gibi dikkate alır.

Madde 11
Sağlık Yardımlarından Yararlanma

- (1.) Diğer Tarafıta ikamet eden veya geçici olarak bulunan ve bir Taraf mevzuatına göre yardım hakkını kazanmış olan sigortalı, sağlık yardım hakkına sahiptir. Bu yardım hakkı geçici veya devamlı bulunulan ülkenin kurumu tarafından bu kurumun mevzuatına göre, yetkili kurumun hesabına sağlanır.
- (2.) İşverenleri tarafından belli bir işin icrası için geçici görevle diğer Taraf ülkesine gönderilen sigortalıların durumları tedaviyi gerektirdiği zaman iş merkezinin bulunduğu ülkenin Sosyal Güvenlik Kurumu hesabına, hastalık veya analık sigortası yardımlarından, hastaneye yatırılma dahil, yararlanırlar.
- (3.) Taraflardan birinin mevzuatına göre sigortalı çalışan kimselerin geçici olarak diğer Taraf ülkesinde buldukları sırada, sağlık durumları derhal (acil) tedaviyi gerektirdiği zaman, kayıtlı buldukları ülkenin yetkili sosyal güvenlik kurumları hesabına hastalık sigortası yardımlarından, hastaneye yatırılma dahil, yararlanırlar.
- (4.) 1 nci, 2 nci ve 3 üncü paragraflarda belirtilen kimseler, diğer Taraf ülkesinde başlattıkları tedavilerini kayıtlı oldukları ülkede sürdürebilirler.
- (5.) 1, 2, 3 ve 4 üncü paragraflarda yer alan hükümler sigortalı ile yaşayan veya ikamet eden ve sağlık yardımlarına müstahak olan sigortalının, aile fertleri için de geçerlidir.

Madde 12

- (1.) Sigortalı bulunduğu Taraf ülke mevzuatına göre sağlık yardımına hak kazanmış olan kişinin, diğer Taraf ülkesinde ikamet eden aile fertleri, ikamet ettikleri ülkenin mevzuatına göre sağlık yardımlarından faydalanma hakkına sahip bulunmamak şartı ile hastalık, analık sigortasıyla sağlanan sağlık yardımlarından faydalanırlar.
- (2.) 1 inci fıkrada sözü edilen aile fertleri ikametgahlarını yetkili kurumun bulunduğu ülkeye naklettiklerinde veya geçici olarak bulduklarında sağlık yardımlarından, bu Taraf mevzuatındaki hükümlere göre faydalanırlar.
- (3.) Sigortalının sağlık yardımlarına hak kazanıp kazanmadığı istihdam edildiği ülke mevzuatına göre tayin edilir.
- (4.) Sigortalının diğer Taraf ta ikamet eden aile fertleri, bu sigortalının çalıştığı ülkedeki mevzuata göre kazanılan sağlık yardımlarından yetkili kurum hesabına yararlanır.
- (5.) Hak kazanma şartları, aile fertlerinin kimler olduğu ve yardımların süresi yetkili kurumun mevzuatına göre belirlenir.

Madde 13**Aylık Sahiplerinin****Sağlık Yardımlarından Yararlanmaları**

- (1.) Her iki Taraf ülkenin mevzuatına göre aylık veya gelir bağlanmış olan kimseye sağlık yardımları sadece ikamet edilen ülkenin mevzuatına göre sağlanır.
- (2.) Taraflardan yalnız birinin mevzuatına göre aylık veya gelir bağlanmış olan bir kimse, diğer Taraf ülkesinde ikamet ettiği takdirde, sağlık yardımları, aylığı ödeyen ülkenin yetkili kurumunun nam ve hesabına ikamet mahallindeki kurumca sağlanır.
- (3.) Maddenin 1 inci paragrafında belirtilen kimselerin diğer Taraf ülkesinde geçici ikametlerinde, derhal (acil) yardım yapılmasını gerektirdiği zaman, daimi ikamet edilen ülkenin yetkili kurumu hesabına olmak kaydıyla, sağlık yardımlarından yararlanırlar.
- (4.) 1, 2 ve 3 üncü paragraflarda yer alan hükümler, aylık sahibinin aile fertleri için de geçerlidir.
- (5.) Bu yardımlara hak kazanılıp, kazanılmadığı ile yardımların süresi ve aile fertlerinin tespiti, aylık veya gelir ödeyen ülkenin yetkili kurumunca , yardımların kapsamı ve ifa şekli ise ikamet mahallindeki yetkili kurumca tespit edilir.

Madde 14
Sağlık Yardım Masraflarının Ödenmesi

Bu Sözleşmenin 11, 12, 13, 20 ve 22 nci maddelerinde öngörülen hallerde yapılan sağlık yardım masrafları, ilgilinin kayıtlı bulunduğu kurum tarafından, yardımları yapan ülkenin sosyal güvenlik kurumuna, İdari Anlaşma ile tespit edilecek usul ve esaslar dahilinde ödenir.

Madde 15
Protezler ve Önemli Sağlık
Yardımları ile Para Yardımları

- (1.) Protezler ve diğer önemli sağlık yardımları, 11 nci madde ile kapsanan ilgilinin hayatı ve sağlığı tehlike içinde olduğu (acil) haller dışında yetkili kurumun iznine tabidir. Usul ve esaslar İdari Anlaşma ile belirlenir.
- (2.) Para yardımlarının (günlük ödeneklerin) ödenmesi 11 nci maddede belirtilen durumlarda ilgilinin kayıtlı bulunduğu kurumun mevzuatına göre sağlanır.
- (3.) Taraf ülke mevzuatında sigortalıya yapılacak parasal yardımların aile fertlerinin sayısına göre belirlenmesi hükmü varsa, diğer Taraf ülkesinde ikamet eden aile fertleri de dikkate alınır

Madde 16
Analık Yardımları

- (1.) Bir kadın sigortalının bir veya her iki Taraf mevzuatına göre analık yardımlarından faydalanma hakkına sahip olması halinde, bu kimse hakkında, gerekirse 10 uncu maddeye göre birleştirilen sigortalılık süreleri de nazara alınmak suretiyle, yalnız doğumun vuku bulunduğu ülkede yürürlükte olan mevzuat hükümleri uygulanır.
- (2.) Erkek sigortalının sigortalı olmayan eşi de analığı halinde sağlık yardımlarından yararlanır.
- (3.) Analık yardımlarına hak kazanan bir kimseye yapılan sağlık yardımları, duruma göre bu Sözleşmenin 11 ve 12 nci maddelerindeki esaslar çerçevesinde karşılanır.

KISIM 2
MALÜLLÜK, YAŞLILIK VE ÖLÜM YARDIMLARI

Madde 17
Sigortalılık Sürelerinin Birleştirilmesi

- (1.) Bir Taraf mevzuatına göre yardıma hak kazanılması, korunması veya tekrar yardıma hak kazanılması sigortalılık süresiyle ilgili ise, Tarafların yetkili kurumu

gerektiğinde bu Sözleşmede aksi öngörülmedikçe, diğeri Taraftaki sigortalılık sürelerini aynı zamana rastlamamak kaydı ile kendi mevzuatına uygun olarak kabul eder.

(2.) Maddenin 1 nci paragrafının uygulanmasına rağmen yardıma hak kazanmayan bir kimse hakkında ilgili kurum, Tarafların sosyal güvenlik sözleşmesi imzalamış olduğu bir üçüncü ülkedeki sigortalılık sürelerini de birleştirir.

(3.) Taraflardan birinin mevzuatı gereğince sigortalı olarak ilk işe girme, yardımı koruma veya tekrar yardıma hak kazanma peşinen sigortalı olma süreleri veya diğeri hususlarla şartlandırıldığı takdirde, diğeri Taraftaki süreler ve ilk işe girme esas alınır.

Madde 18

12 Aydan Az Olan Sigortalılık Süreleri

(1.) Bir Taraf ülke mevzuatı gereğince dikkate alınması gereken sigortalılık süresi 12 aydan az ise, sadece bu sigortalılık süresi ile yardıma hak kazanma durumları hariç, bu süreler için yardım yapılmaz.

(2.) Maddenin 1 nci paragrafında belirtilen ve bir Tarafın ilgili kurumca sigortalılık süresi olarak kabul edilmeyen süreler, diğeri Tarafın ilgili kurumun, ilgilinin yardıma hak kazanma, yardım hakkını koruma veya tekrar yardıma hak kazanma ve yardım miktarının tespiti bakımından, gerekirse bu süreyi kendi mevzuatına göre geçmiş gibi dikkate alır.

Madde 19

Yardımların Hesaplanması

(1.) Bir Tarafın mevzuatı gereğince 17 nci madde uygulanmadan bir yardım hakkı doğuyorsa, bu tarafın yetkili kurumu sadece kendi mevzuatı gereğince geçen sigortalılık sürelerini göz önünde bulundurarak yardımı tespit eder.

(2.) 1 inci fıkraya göre yardım hakkının mevcut olmaması halinde 17 nci maddeye göre sigortalılık süreleri dikkate alınarak yardımlar şöyle hesaplanır.

17 nci maddenin uygulanmasıyla ilgili kurum, toplam sigortalılık sürelerini kendi mevzuatı gereğince geçmiş gibi hesaplar. Bundan sonra hesaplanmış toplam süreden sadece kendi mevzuatına göre geçen süreyi nazara alarak yardımın miktarını belirler.

(3.) Tarafların mevzuatlarında aylığın azaltılması, durdurulması veya kesilmesi ile ilgili hükümler varsa, bu hüküm Sözleşmenin uygulanmasında da nazara alınır.

KISIM 3
İŞ KAZALARI VE MESLEK HASTALIKLARI

Madde 20
Yardımlar

- (1.) Sigortalı olduğu süre içinde iş kazası geçiren veya meslek hastalığına tutulan bir sigortalı yardımlardan Sözleşmenin III. Bölüm 1.Kısım hükümlerine uygun olarak sigortalı olduğu Tarafın mevzuatına göre yararlanır.
- (2.) Taraflardan birinin bir iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan bir kimse, ikametgahını diğer Taraf ülkesine naklettiği zaman, kayıtlı bulunduğu yetkili kurumun iznini almak şartıyla bu yardımlardan yararlanmaya devam eder. Bu izin ilgili sağlık kuruluşu raporuna istinaden ve yetkili kurumun muvafakatı ile uzatılabilir.
- (3.) Bir kimse ikametgahını diğer Tarafa naklettikten sonra iş kazası veya meslek hastalığının teşhisinde, daha önce kayıtlı bulunduğu kurumun muvafakatiyle, bu kurum hesabına iş kazaları ve meslek hastalıkları sigortasının sağlık ve tedavi yardımlarından yararlanmaya hak kazanır.
- (4.) 1,2, 3 üncü paragraflarda öngörülen yardımlar, yetkili kurumun hesabına, geçici olarak bulunduğu Tarafıta geçerli olan mevzuata göre verilir.
- (5.) Yukarıdaki fıkralarda öngörülen protez, daha büyük cihaz ve daha önemli sağlık ve para yardımları 15 inci madde hükümlerine göre karşılanır.

Madde 21

Bir Tarafın mevzuatına göre, bir iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meydana gelen daimi iş göremezlik derecesinin tayininde, diğer Taraf mevzuatına göre evvelce vukua gelmiş olan iş kazaları ve meslek hastalıkları da, kendi mevzuatına göre vukua gelmiş gibi nazara alınır. İlgiliye verilecek yardımların belirlenmesinde 23 üncü maddenin 2 nci paragraf hükümleri kıyasen uygulanır.

Madde 22

Meslek Hastalıkları İle İlgili Yardımlar

Meslek hastalığına uğrayan kimse, her iki Tarafın ülkesinde söz konusu hastalığa sebep olabilecek bir işte çalışmış ise, sigortalıya veya ölümü halinde hak sahiplerine yapılacak yardımlar, sözkonusu işin en son icra edildiği Tarafın mevzuatına göre, ilgili bu mevzuatın öngördüğü şartları yerine getirmiş olması kaydı ile sağlanır.

Madde 23

Taraflardan birinin mevzuatına göre meslek hastalığından dolayı yardım yapılmış olan bir sigortalının, diğer Taraf ülkesinde ikamet ettiği sırada bu hastalığın ağırlaşması halinde, aşağıdaki kurallar uygulanır.

1. Sigortalı, yeni ikamet ettiği ülkede meslek hastalığının meydana gelmesine veya ağırlaşmasına sebep olabilecek bir işte çalışmamış ise, sigortalının ilk ülkede kayıtlı bulunduğu kurum, ağırlaşmayı da hesaba katarak, kendi mevzuatına göre gerekli yardımları yapar.
2. Sigortalı, yeni ikamet ettiği ülkede böyle bir işte çalışmış ise, ilk ülkedeki kayıtlı bulunulan kurum, ağırlaşmayı hesaba katmaksızın, kendi mevzuatına göre yapılacak yardımları üzerine alır; yeni ikametgahın bulunduğu ülkede kayıtlı bulunulan kurum, sigortalıya kendi mevzuatına göre tayin edilen ve ağırlaşmadan sonra ödemesi gereken yardım tutarı ile ağırlaşmadan önce hastalık kendi ülkesinde meydana gelmiş olsaydı ödeyeceği yardım tutarı arasındaki farka eşit bir ek yardım öder.

**KISIM 4
ÇOCUKLAR İÇİN EK ÖDEME****Madde 24
Yardımların Belirlenmesi**

- (1.) Çocuklar için ek ödeme hakkı, diğer Taraf ta ikamet eden çocuklar dahil, kişinin sigortalı olduğu ülke mevzuatı gereğince tespit edilir.
- (2.) Çocuklar için ek ödeme hakkı, her iki Taraf mevzuatınca hak kazanılıyor ise sadece çocuğun ikamet ettiği Taraf in mevzuatı uygulanır.
- (3.) Bu maddenin 1 ve 2 nci fıkrasında belirtilen hükümler, emekli maaşı alanlar için de geçerlidir.

**KISIM 5
İŞSİZLİK YARDIMLARI****Madde 25
İşsizlik Yardımları için Gerekli Koşullar**

İşsizlik yardımları, sigortalının çalışmakta olduğu ülkede uygulanmakta olan mevzuat çerçevesinde yapılır. Yardımın belirlenmesinde diğer Taraf ta geçen sigortalılık süreleri dikkate alınarak kendi mevzuatında öngörülen koşul, biçim ve usullere göre sağlanır.

BÖLÜM IV TIBBÎ KONTROL

Madde 26

Taraf ülkelerin birinde yaşayan veya bulunan kimselerin işgöremezlik durumlarının belirlenebilmesi için bir Taraf mevzuatına göre öngörülen tıbbi kontroller, yetkili kurumun talebi üzerine ve yetkili kurumun hesabına, ilgilinin yaşadığı kurumca yapılır.

Eğer tıbbi kontroller, her iki Tarafın mevzuatlarının uygulanması için yapılıyorsa ilgilinin ikamet ettiği veya geçici olarak bulunduğu kurum tarafınca yapılır ve kurumca masrafları karşılanır.

BÖLÜM V ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Madde 27 İdari Anlaşma

Bu Sözleşmenin uygulanması ile ilgili her türlü usul ve esaslar, taraflar arasında yapılacak İdari Anlaşma ile belirlenir.

Madde 28 Bilgi Değişimi ve Karşılıklı Yardım

(1.) Bu Sözleşmenin uygulanmasından sorumlu yetkili makam ve kurumlar :

1.1 Mevzuatların izin verdiği ölçüde, bu Sözleşmenin uygulanması için gerekli her türlü bilgiyi birbirlerine bildirirler;

1.2. Bu Sözleşme veya bu Sözleşmenin uygulandığı mevzuat uyarınca herhangi bir yardımın ödenmesi veya bu yardıma hak kazanmanın tespiti ile ilgili olarak, kendi mevzuatlarının uygulanması ile ilgilymiş gibi, birbirlerine yardımcı olurlar; ve

1.3 Mümkün olan en kısa zamanda, bu Sözleşmenin uygulanması için alınan tüm önlemleri veya Sözleşmenin uygulanmasını etkilemesi halinde, kendi mevzuatlarındaki değişiklikleri birbirlerine bildirirler.

(2) Bu maddenin (1.2) fıkrasında işaret edilen yardım, belirli masraf türlerinin geri ödenmesi için 27 nci maddeye uygun olarak yapılan İdari Anlaşmada yer alan özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, ücretten muaf olarak sağlanır. Bir Tarafın yetkili kurumu diğer Tarafın yetkili kurumundan ödemeyi istediğinde, A.B.D. Doları (\$) olarak ödenecek miktarı bildirir. Bunun üzerine, ikinci kurum bu miktarı, birinci kuruma öder.

- (3.) Bir Tarafın mevzuatı uyarınca açıklanması gerekmedikçe, bu Sözleşmeye göre, bir Tarafça diğer Tarafa bir kimse hakkında gönderilen herhangi bir bilgi gizlidir. Bu bilgiler sadece bu Sözleşmenin uygulandığı mevzuatın yürütülmesi amacıyla kullanılır.
- (4.) Taraflardan birinin bir sigorta vakasından dolayı üçüncü bir kimseden olan tazminat alacağıının, bu şahsın diğer Taraf ülkesinde ikamet etmesi halinde o ülkenin yetkili kurumu aracılığı ile talebinin ilgiliye tebliğ edilmesi ve sonuçlarının bildirilmesi hususunda bir talepte bulunma halinde, diğer Taraf yetkili kurumu gereken işlemi yaparak bu talebi yerine getirir ve talepte bulunan Tarafın yetkili kurumuna bilgi verir.

Madde 29

Vergi, Ücret ve Harçlardan Muafiyet veya İndirim

Bir Tarafın, mevzuatının uygulanması için gerekli herhangi bir belge veya dokümanın hazırlanması ile ilgili olarak o Tarafın mevzuatınca hükme bağlanmış bulunan vergiler, konsolosluk ücretleri veya idari harçlardan muafiyet veya bunlarla ilgili herhangi bir indirim, diğer Taraf mevzuatının uygulanması ile ilgili gerekli belge ve dokümanları da kapsar. Sözleşmenin uygulanması için gereken herhangi bir belge, diplomatik veya konsolosluk yetkililerinin onayından veya benzer formalitelerden muafır.

Madde 30

Haberleşme Dili

Bu Sözleşmenin uygulanması için Tarafların yetkili makamları ve kurumları Türkçe ve Makedonca haberleşirler.

Madde 31

Talep, Bildiri ve İtirazların Sunulması

- (1.) Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre, o Tarafın yetkili makam veya kurumuna yasal süresi içinde yapılmış olan bir yardımın ödenmesi veya yardım hakkının belirlenmesine ilişkin talep, bildiri veya itiraz, diğer Tarafın yetkili makamına ve kurumuna sunulmuş gibi kabul edilir. Aynı husus, diğer konulara ilişkin dilekçeler ile beyannameler ve itirazlar için de geçerlidir.
- (2.) Bir Taraf mevzuatı uyarınca yapılan yardım talebi, diğer tarafın mevzuatı uyarınca muadil bir yardım için talep olarak kabul edilir.
- (3.) 1 ve 2 nci Paragrafın uygulandığı herhangi bir durumda, talep, bildiri veya itirazın sunulduğu yetkili makam veya kurum, bunu geciktirmeksizin diğer Tarafın yetkili makam veya kurumuna iletir.

Madde 32
Yardımların Ödenmesi

Bir Tarafın yetkili kurumu, bu Sözleşmeye göre doğan parasal yükümlülüklerini kendi para birimi ile ödeyerek yerine getirir.

Madde 33
Anlaşmazlıkların Çözümü

- (1.) Tarafların yetkili makamları, Taraflar arasında bu Sözleşmenin yorumu ve tatbiki nedeni ile çıkacak tüm anlaşmazlıkları müzakere yolu ile halletmeye çalışırlar.
- (2.) Bir anlaşmazlığın bu şekilde altı ay içinde giderilmesi mümkün olmazsa, bu durumda anlaşmazlığın çözümü Taraflardan birinin müracaatı üzerine aşağıdaki şekilde oluşturulacak olan bir hakem heyetine devredilir.
- 2.1 Sözleşmeye Taraf olan her ülke, anlaşmazlığın hakem heyeti tarafından giderilmesi ile ilgili müracaatın eline geçmesinden itibaren bir ay içinde bir hakem tayin eder. Bu şekilde tayin edilen iki hakem, hakemini son olarak atayan ülkenin bu atamayı bildirmesinden itibaren iki ay içinde üçüncü bir devletin uyuğundaki bir kişiyi üçüncü hakem olarak seçer.
- 2.2 Sözleşmeye Taraf olan devletlerden birinin tespit edilen süre içinde hakem tayin etmemesi durumunda, diğer Taraf Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Başkanına başvurarak, hakem tayin etmesini ister. Tayin edilen iki hakemin atanacak üçüncü hakemin seçimi konusunda mutabakata varamamaları halinde, aynı şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurulur.
- 2.3 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Başkanının Sözleşmenin Tarafı olan devletlerden birinin uyuğunda olması halinde, bu madde ile kendisine verilen görevler mahkemenin başkan yardımcısına ya da aynı uyuğta olma durumunun söz konusu olmadığı en yüksek dereceli hakime devredilir.
- (3.) Hakem heyeti oy çokluğu ile karar verir. Heyetin kararları her iki devlet için de bağlayıcı niteliktedir. Sözleşmeye taraf olan her devlet kendisi tarafından atanan hakemin masraflarını karşılar. Diğer masraflar Sözleşmeye taraf olan ülkelerce eşit oranda karşılanır. Hakem heyeti çalışma usullerini kendisi belirler.

BÖLÜM VI
GEÇİCİ VE NİHAİ HÜKÜMLER

Madde 34
Geçici Hükümler

- (1.) Bu Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tamamlanmış herhangi bir sigortalılık süresi, bu Sözleşme uyarınca bir yardım hakkının tespitinde dikkate alınır.

(2.) Bu Sözleşme yürürlüğe girdiği tarihten önceki bir süre için bir yardım ödenmesi hakkını vermez.

(3.) 2 nci fıkra hükmü saklı kalmak üzere, toptan ödeme yardımları hariç herhangi bir yardım; bu Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten önce vuku bulmuş olaylar için de uygulanır. Ancak, kazanılan haklar Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde yapılan yazılı başvurularda Sözleşmenin yürürlük tarihinden, iki yıldan sonra yapılan başvurularda ise talep tarihini takip eden aybaşından geçerli olmak üzere ödenir.

Madde 35

Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi ve Feshi

(1.) Taraflardan her biri diğer Tarafa Sözleşmenin yürürlüğe girmesi için gerekli iç mevzuatın tamamlandığını bildirir. Sözleşme, son bildirimini takip eden ikinci ayın birinci günü yürürlüğe girer.

(2.) Sözleşme yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulanır. Ancak Sözleşme, Taraflardan birinin diğer Tarafa yaptığı bildiri ile feshedilebilir. Fesih, bildiri tarihini izleyen altıncı ayın sonunda geçerlilik kazanır.

(3.) Eğer Sözleşme sona ererse, Sözleşme hükümleri uyarınca kazanılmış olan haklar devam eder ve Sözleşme uyarınca sonuçlandırılmamış talepler hakkında karar vermek üzere müzakerelere girilir. Anlaşma sağlanamaması halinde halledilmeyen taleplere ilişkin esaslar 33 üncü madde hükmü çerçevesinde çözümlenir.

Bu Sözleşme, 06.07.1998 tarihinde Üsküp'te her iki metin eşit derecede geçerli olmak üzere, Türkçe ve Makedonca dillerinde düzenlenmiş ve imzalanmıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

MAKEDONYA CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

Prof. Dr. Nami ÇAĞAN
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Naser ZİBEKİ
Çalışma ve Sosyal Politika Bakanı

Д О Г О В О Р

**за социјално осигурување помеѓу Република
Турција и Република Македонија**

РЕПУБЛИКАТУРЦИЈА

И

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(во понатамошниот текст: држави договорнички)

заради регулирање на меѓусебните односи во областа на социјалното осигурување се договорија за следното:

ДЕЛ I

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Дефиниција на поимите

- (1) Во спроведувањето на овој договор изразите значат:
- 1.1 За Република Турција
- Турција
 - За Република Македонија
- Македонија
 - 1.2 "правни прописи"
- закони, статuti и други општи акти наведени во член 2:
 - 1.3 "надлежни органи"

во однос на Турција:

- Министерството за труд и социјална сигурност и
други соодветни министерства;

во однос на Македонија

- Министерството за труд и социјална политика и
Министерството за здравство

- 1.4. "носител"
- установка или надлежен орган за спроведување на правните прописи од член 2;
- 1.5 "осигуреник"
- лице осигурено според правните прописи од член 2;
- 1.6 "периоди на осигурување"
- периоди со платени придонеси и со нив изедначени периоди;
- 1.7 "член на семејство"
- лиц- - лице определено или признато како такво според правните прописи на државата договорничка која ги применува;
- 1.8 "живеалиште"
- постојано место на живеење;
- 1.9 "привремен престој"
- престој на територија на едната држава договорничка на лице кое има живеалиште на територијата на другата држава договорничка;
- 1.10. "давање"
- парични давања, давања во натура или помош според правните прописи на државата што ги применува;

(2) Останатите поими го имаат значењето кое им припаѓа според правните прописи од член 2.

Член 2

Правните прописи на кои се однесува овој договор

(1) Овој договор се однесува на правните прописи:

1. во Турција на:

1.1. осигурувањето во случај на болест, мајчинство, повреда на работно место и професионална болест, инвалидност, старост и смрт, кои ги опфаќаат работниците вклучувајќи ги и земјоделските работници;

1.2. кои се однесуваат на Заводот за социјално осигурување кој ги опфаќа државните службеници;

1.3. осигурувањето во случај на инвалидноет, старост и смрт кои се однесуваат на занаетчиите, уметниците и другите самостојни вработени лица и лица кои вршат самостојна дејност во земјоделството;

1.4. кои се однесуваат на заводите за социјално осигурување во член 20 од Законот за социјално осигурување број 506.

2. во Македонија на:

2.1. здравственото осигурување и здравствената заштита;

2.2. пензиското и инвалидското осигурување;

2.3. осигурување во случај на несреќа на работа и професионална болест;

2.4. осигурување во случај на невработеност;

2.5. додатокот на деца.

(2) Овој договор се однесува на сите правни прописи кои ги опфаќаат, менуваат или дополнуваат правните прописи наведени во ставот 1 на овој член, имајќи го предвид член 3.

(3) За правните прописи кои ги прошируваат правата и лицата предвидени според правните прописи на едната држава, се известува другата држава во рок од три месеци. После ова соопштување, доколку другата држава не изрази противење во рок од 3 месеци од датум на приемот на соопштението, влегуваат во рамки на Договорот.

(4) Правните прописи со кои се воведува нова гранка на социјално осигурување се применуваат доколку се склучи посебен договор.

Член 3

Лица на кои се применува овој договор

Овој договор се применува на лицата за кои се применуваат или се применувале правните прописи на едната или на двете држави договорнички и на другите лица кои правата ги изведуваат од нив.

Член 4

Еднаков третман

Лицата опфатени во член 3 имаат ист третман во поглед на правата и обврските според правните прописи на двете држави договорнички.

Член 5

Трансфер на давањата

(1) Давањата на лицата од член 3 остварени според правните прописи на едната од државите договорнички не можат да се намалат, изменат, запрат, да се укинат или да се запленаат заради тоа што корисникот има живеалиште на територијата на другата држава договорничка и истите се исплатуваат во другата држава.

(2) Став 1 на овој член се применува и кога корисникот има живеалиште на територијата на трета држава.

ДЕЛ II

ОДРЕДБИ ЗА ПРАВНИТЕ ПРОПИСИ КОИ СЕ ПРИМЕНУВААТ

Член 6

Обврската за осигурување се одредува според правните прописи на онаа држава договорничка на чија територија лицето ја извршува работата, доколку со член 7 и 8 не е поинаку определено.

Лице со престој во едната од државите договорнички и кое во другата држава договорничка или во двете држави самостојно врши дејност на своја сметка, во врска со таа работа подлежи само на правните прописи на државата каде што има престој.

Член 7

(1) Ако работодавецот со седиште на територија на едната држава договорничка, упати работник на територијата на другата држава договорничка, за него, најдолго до крајот 24-от календарски месец после неговото заминување, се применуваат правните прописи на првата држава договорничка, како да е вработен на нејзина територија. Рокот од 24 месеци може да се продолжи со претходно одобрение од страна на надлежните органи, но не подолго од 60 месеци.

(2) Ако лице кое врши самостојна дејност на територијата на едната држава договорничка отиде на територија на другата држава договорничка заради извршување на таа дејност, за него, најдолго до крајот на 12-от месец после неговото заминување се применуваат правните прописи на првата држава договорничка, како да ја извршува дејноста на нејзината територија. Рокот од 12 месеци може да се продолжи со претходно одобрение од страна на надлежните органи, но не подолго од 60 месеци.

(3) Ако претпријатие за воздушен и копнен сообраќај или телекомуникации, со седиште во едната држава договорничка упати вработен во другата држава договорничка, се применуваат правните прописи на првата држава договорничка, како да е вработен на нејзината територија.

(4) Посада на брод како и други лица вработени на бродот, подлежат на правните прописи на онаа држава договорничка под чие знаме плови бродот.

(5) Лицата вработени во едната држава договорничка во деловница или постојано претставништво на претпријатие чие седиште е во другата држава договорничка, подлежат на правните прописи на другата држава каде што се наоѓа деловницата или постојаното претставништво.

(6) Лицата од став 5 доколку се државјани на другата држава или имаат живеалиште во таа држава, имаат право, во рок од 3 месеци од вработувањето да побараат за нив да се применат правните прописи на државата каде што имаат живеалиште.

Член 8

Дипломатски или конзуларни претставништва

(1) На дипломатските или конзуларните претставници како и на вработените во дипломатските или конзуларните претставништва упатени на територијата на другата држава договорничка се применуваат правните прописи на државата договорничка од која се упатени.

(2) На вработените во дипломатските или конзуларните претставништва кои имаат живеалиште во државата каде што се наоѓа дипломатското или конзуларното претставништво, се применуваат правните прописи на државата договорничка каде што се наоѓа претставништвото.

(3) По исклучок од став 1 и 2, вработените кои се државјани на државата чие е дипломатското или конзуларното претставништво, можат во рок од три месеци од денот на вработувањето да се определат за примена на правните прописи на таа држава договорничка.

Член 9

Исклучоци

На заедничко барање на вработениот и неговиот работодавец, надлежните органи на двете држави договорнички или овластените носители одредени од нив можат договорно да утврдат исклучоци од примената на член 6 и 7 на овој договор.

ДЕЛ III ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ

ГЛАВА I

Давања по основ на болест и мајчинство

Член 10

Собирање на периодите на осигурување

Ако според прописите на едната држава договорничка стекнувањето, зачувувањето или повторното признавање на право на давање по основ на болест и мајчинство е условено со навршени периоди на осигурување, носителот на државата договорничка ги зема предвид ако е потребно и периодите на осигурување навршени според правните прописи на другата држава договорничка, како да се навршени според нејзините правни прописи, под услов периодите да не се поклопуваат, ако со овој договор не е поинаку определено.

Член 11**Користење на здравствени давања**

(1) Осигуреникот кој ги исполнува условите за право на здравствено давање според правните прописи на едната држава договорничка има живеалиште или привремен престој во другата држава договорничка има право на здравствено давање од носителот во местото на живеење или привремен престој, според правните прописи на тој носител, како да е кај него осигурен, на товар на надлежниот носител.

(2) Осигурениците кои се испратени за извршување на некоја привремена работа во другата држава договорничка, имаат право на здравствени давања, по основ на осигурување за болест и мајчинство, вклучувајќи го и болничкото лекување на товар на носителот кај кого се осигурени.

(3) Осигурениците на едната држава договорничка за време на привремен престој во другата држава, договорничка, во итни случаи имаат право да користат здравствени давања, вклучувајќи го и болничкото лекување, додека трае итноста, на товар на надлежниот носител кај кого се осигурени.

(4) Осигурениците од став 1, 2 и 3 започнатото лекување во другата држава договорничка може да го продолжат во државата договорничка во која се осигурени.

(5) Одредбите содржани во ставовите 1, 2, 3 и 4 се однесуваат и за членовите на семејството на осигуреникот кој има стекнато право на здравствени давања, кои живеат или престојуваат заедно со осигуреникот.

Член 12

(1) Членовите на семејството на осигуреникот на едната држава договорничка, кои живеат во другата држава договорничка, под услов да не се осигурени според правните прописи на државата во која живеат, имаат право на здравствени давања по основ на болест и мајчинство според правните прописи на државата во која е осигурен осигуреникот.

(2) Ако членовите на семејството на осигуреникот од ставот 1 го променат местото на живеење во државата каде што се наоѓа надлежниот носител или таму привремено престојуваат, користат здравствени давања според правните прописи на таа држава договорничка.

(3) Правата на здравствени давања се остваруваат и определуваат според правните прописи на државата во која осигуреникот е осигурен.

(4) Членовите на семејството на осигуреникот кои имаат живеалиште во другата држава договорничка, користат здравствени давања што ги дава носителот во местото на живеење според правните прописи кои тој ги применува, а на товар на надлежниот носител.

(5) Условите за стекнување право, кругот на членовите на семејството и траењето на правото се утврдуваат според правните прописи што важат за надлежниот носител.

Член 13

Здравствени давања на корисници на пензија

(1) На корисникот на пензија, остварена според правните прописи на двете држави договорнички, исклучително се применуваат правните прописи на онаа држава договорничка на чија територија има живеалиште.

(2) На корисникот на пензија остварена според правните прописи на едната држава договорничка, кој има живеалиште во другата држава договорничка, се применуваат правните прописи на таа држава договорничка и му се пружаат здравствени давања како да е правото на пензија остварено според нејзините правни прописи, а на товар на надлежниот носител.

(3) Корисникот на пензија од став 1 со живеалиште во едната држава договорничка, чија состојба за време на привремен престој во другата држава договорничка, бара итно пружање на здравствени давања, има право на тие давања на товар на носителот на државата договорничка, каде што се наоѓа сталното место на живеење.

(4) Одредбите од став 1, 2 и 3 се применуваат и на членовите на семејството на корисникот на пензија.

(5) Стекнувањето или нестекнувањето со правото. времетраењето на плаќањата и утврдување на членовите на семејството се определуваат од страна на надлежниот носител кој ги утврдува месечните и други давања, додека обемот на пружените услуги и начинот на нивното извршување се определуваат од носителот на местото на престојот.

Член 14

Надоместување на трошоци за здравствените давања

Трошоците за здравствените давања направени во случаите предвидени во член 11, 12, 13, 20 и 22 од овој договор се плаќаат од страна на носителот на осигурувањето на носителот кој го пружил давањето на начин и во постапка утврдени со Административна спогодба.

Член 15

Протези, поважни здравствени давања и парични давања

(1) Користењето на протези, и други здравствени давања подлежат на одобрување на надлежниот носител освен во случај на опасност по живот и здравје (итни случаи) за лицата од член 11. Начинот и постапката се определуваат со Административна спогодба.

(2) Во случаите од член 11,12 и 13 паричните давања (дневните исплати) ги одобрува надлежниот носител според правните прописи кои тој ги применува.

(3) Ако, според правните прописи на едната држава договорничка износот на паричните давања зависи од бројот на членовите на семејството, надлежниот носител ги зема во предвид и членовите на семејството кои имаат живеалиште во другата држава договорничка.

Член 16

Давања по основ на мајчинство

(1) Во случаите на користење на право на давање по основ на мајчинство според правните прописи на едната или двете држави договорнички за осигуреникот, доколку е потребно, имајќи ги во предвид и собраните периоди на осигурување според член 10, се применуваат правните прописи само на државата каде што е извршено породувањето.

(2) Неосигурената брачна другарка на осигуреникот во случај на породување има право да користи здравствени давања по основ на осигуреникот.

(3) Здравствените давања направени на лицето кое се стекнало со право по основ на мајчинство се надоместуваат согласно одредбите на член 11 и 12 на овој договор.

ГЛАВА II

Давање по основ на инвалидност, старост и смрт

Член 17

Собирање на периодите на осигурување

(1) Ако според прописите на едната држава договорничка, стекнувањето, зачувувањето или повторно признавање на право на давање е условено со навршени периоди на осигурување, носителот на државата договорничка ги зема предвид, ако е потребно, и периодите на осигурување навршени според правните прописи на другата држава договорничка како да не се поклопуваат, ако со овој договор не е поинаку определено.

(2) Ако и покрај примената на ставот 1 не се исполнети условите за стекнување право на давање, надлежниот носител ги зема предвид и периодите на осигурување навршени во трета држава со која двете држави договорнички имаат склучени договори за социјално осигурување.

(3) Ако според правните прописи на едната држава договорничка, стекнувањето, зачувувањето или повторно признавање на давањето е условено со претходно навршени периоди на осигурување или постоење на одредени околности, тогаш почетокот на осигурувањето или околностите настанати во другата држава договорничка имаат исто значење.

Член 18

Периоди на осигурување пократки од 12 месеци

(1) Ако периодите на осигурување кои треба да се земат предвид според правните прописи на едната држава договорничка изнесуваат помалку од 12 месеци, не се одобрува право на давање, освен кога според тие прописи постои право на давање само врз основа на тие периоди на осигурување.

(2) Периодите на осигурување од став 1 на овој член по основ на кои носителот на едната држава договорничка не одобрува право на давање, доколку е потребно ги зема предвид носителот на другата држава договорничка за стекнување, зачувување или повторно признавање на давањето, како и за одредување на неговата висина, како тие периоди на осигурување да се навршени според неговите правни прописи.

Член 19

Пресметување на давање

(1) Ако според правните прописи на едната држава договорничка постои право на давање без примена на член 17, надлежниот носител на таа држава договорничка утврдува давање исклучиво врз основа на периодите на осигурување кои се земаат предвид според тие правни прописи.

(2) Ако не постои право на давање според став 1, давањето се пресметува со собирање на периодите на осигурување согласно член 17 на следниов начин:

Надлежниот носител утврдува давање на тој начин што, прво, пресметува износ на давање кое би припаѓало како вкупните периоди на осигурување да се навршени според неговите прописи, а потоа, врз основа на така пресметаниот износ го утврдува износот на давање во сразмерен однос помеѓу периодите на осигурување навршени исклучиво според неговите правни прописи и вкупните периоди на осигурување кои се земаат предвид за пресметување на давањето.

(3) Ако според правните прописи на државите договорнички постојат одредби кои предвидуваат запирање, намалување или престанок на месечните давања овие одредби се земаат предвид и при примена на овој договор.

ГЛАВА III

Несреќа на работа и професионална болест

Член 20

Давања

(1) Осигуреник кој ќе претрпи несреќа на работа или ќе се разболи од професионална болест за времетраењето на осигурувањето, давањата ги остварува според правните прописи на државата договорничка во која е осигурен со примена на одредбите од дел III глава I на овој договор.

(2) Кога лицето кое претрпело несреќа на работа или заболело од професионална болест во едната од државите договорнички го промени живеалиштето во другата држава договорничка, со претходно одобрување од надлежниот носител, продолжува да ги користи давањата. Овие давања, зависно од здравствената состојба утврдена од соодветна здравствена установа, можат да бидат продолжени.

(3) Лицето кое ќе го промени местото на живеење во другата држава договорничка, а подоцна се утврди дека заболело од последици на несреќата на работа или професионална болест, во времето додека било осигурано во првата држава договорничка, има право на давања по основ на несреќа на работа и професионална болест според правните прописи и на товар на носителот на државата каде тие настанале.

(4) Давањата од став 1, 2 и 3 се даваат според правните прописи кои важат за носителот во местото на привремениот престој, а на товар на надлежниот носител.

(5) Трошоците за протези, поголеми апарати и други позначајни здравствени давања предвидени со претходните ставови и парични давања се надоместуваат според одредбите на член 15.

Член 21

При утврдувањето на степенот на неспособноста за работа според правните прописи на едната држава договорничка, ќе се земат предвид и несреќите на работа и професионалните болести кои настанале порано според правните прописи на другата држава договорничка, како тие да настанале според своите правни прописи. При утврдување на давање ќе се применува точка 2 од член 23.

Член 22

Давање за професионална болест

Ако постои право на давање поради професионална болест што се надоместува според правните прописи на двете држави договорнички, надоместокот паѓа на товар на надлежниот носител на чија територија последен пат е вршена дејноста која влијаела на настанување на професионалната болест.

Член 23

Ако лице според правните прописи на едната држава договорничка остварило право на давање врз основа на професионална болест, во случај на влошување на таа болест во другата држава договорничка важи следново:

1. Ако лицето не вршело дејност во другата држава договорничка која можела да ја предизвика или влоши професионалната болест, надлежниот носител на првата држава договорничка одобрува потребни давања според своите правни прописи, земајќи го во предвид и влошувањето на болеста.

2. Ако лицето во другата држава договорничка вршело таква дејност, надлежниот носител на првата држава договорничка исплатува давања според своите правни прописи без да се земе предвид влошувањето, надлежниот носител на другата држава договорничка на тоа лице му одобрува додаток чија висина се определува според правните прописи на таа држава, која е еднаква на разликата помеѓу висината на давањето кое припаѓа после влошувањето и висината на износот кој би припаѓал кога болеста би настапила пред влошувањето на територијата на другиот носител.

ГЛАВА IV

Додаток на деца

Член 24

Утврдување на давањето

(1) Правото на додаток на деца се определува според правните прописи на онаа држава договорничка според кои лицето е осигурено и за децата кои имаат живеалиште на територијата на другата држава договорничка.

(2) Ако правото на додаток на деца постои според правните прописи на двете држави договорнички се применуваат исклучиво правните прописи на онаа држава договорничка на чија територија детето има живеалиште.

(3) Ставовите 1 и 2 се применуваат и на корисниците на пензии.

ГЛАВА V**Давања по основ на невработеност****Член 25****Услови за стекнување на надоместок
за невработеност**

Давањата по основ на невработеност според правните прописи на едната држава договорничка каде што работи осигуреникот, се обезбедуваат под услови и на начин, по постапка и во рокови предвидени со нејзините правни прописи, имајќи ги предвид периодите на осигурување во другата држава договорничка.

ДЕЛ IV**Лекарски прегледи****Член 26**

Лекарските прегледи извршени во едната држава договорничка заради утврдување на неспособност, кои се однесуваат на лицата кои живеат или привремено престојуваат во другата држава договорничка, се вршат по барање и на товар на надлежниот носител од страна на носителот според местото на живеење или привремен престој. Ако лекарските прегледи се вршат заради примена на правните прописи на двете држави договорнички, тие прегледи се вршат од страна и на товар на носителот според местото на живеење или привремен престој на соодветното лице.

ДЕЛ V**Разни одредби****Член 27****Административно уредување**

Начинот и постапката во врска со применувањето на овој договор се утврдуваат со Административна спогодба.

Член 28**Размена на информации и меѓусебна помош**

(1) Надлежните органи и носители за примена на овој договор се должни:

1.1. во рамките на дозволеното со правните прописи за примена на овој договор државите договорнички меѓусебно се известуваат;

1.2. во согласност со правните прописи за примена на овој договор, а во врска со утврдувањето или исплатата на правото на давање државите договорнички заемно си помагаат како да се работи за примена на соодветните правни прописи;

1.3. во најкус можен рок меѓусебно да се известат за секоја промена која ќе настане во правните прописи, заради примената на овој договор или таа промена на било каков начин влијае на примената на овој договор.

(2) Давањето наведено во точка 1.2 имајќи ги предвид посебните одредби кои се предвидени со Административната спогодба постигната во согласност со членот 27, а кои се однесуваат на враќање на направените трошоци, истите не влијаат на висината на давањето кога надлежниот носител на едната држава договорничка ќе побара исплата, надлежниот носител на другата држава договорничка износот за исплата го пресметува во УСА долари. Врз основа на тоа, вториот носител износот го исплатува на првиот носител.

(3) Секоја информација испратена за некое лице од едната на другата држава договорничка, според овој договор, претставува тајна се додека за истата не се добие потребно известување во согласност со правните прописи на овој договор и може да се користи само за спроведување на овој договор и на прописите за неговото спроведување.

(4) Барањето за надоместок на штета од трето лице за осигурен случај кој настанал во другата држава, поднесено од носителот на едната држава договорничка, до носителот на другата држава договорничка, другиот носител презема обврска да ги преземе сите дејствија за надоместување на штетата и за исходот го известува носителот на првата држава договорничка.

Член 29

Ослободување или намалување на даноци, такси и трошоци

Ослободување или намалување на данокот и таксите и конзуларните трошоци предвидени со прописите на едната држава договорничка за писмени поднесоци или документи кои се поднесуваат заради применување на нејзините правни прописи, се однесува и на соодветните писмени поднесоци и документи кои се поднесуваат заради применување на овој договор или на правните прописи на другата држава договорничка.

Член 30

Јазик за комуникација

Во примената на овој договор овластените органи и носители меѓусебно комуницираат на македонски и турски јазик.

Член 31

Пренесување на барање, известување и забелешки

(1) Барање, известување и забелешка кое се однесува на исплата на некое давање или утврдување право на давање доставено во законски рок до надлежниот орган или носител на едната држава договорничка се смета како да е поднесено до надлежниот орган или носител на другата држава договорничка. Истата постапка важи и за барањата, известувањата и забелешките кои се однесуваат на други области.

(2) Барањето за давање поднесено според правните прописи на едната држава договорничка, се смета како барање за соодветно давање според правните прописи на другата држава договорничка.

(3) Во случаите од ставот 1 и 2, надлежен орган или носител до кого е поднесено барањето без одлагање го доставува до надлежниот орган или носител на другата држава договорничка.

Член 32

Исплата на давања

Надлежниот носител на едната држава договорничка, своите обврски од овој договор ги исплатува во паричната единица на својата држава.

Член 33

Решавање на споровите

(1) Сите спорови кои ќе произлезат од толкувањето и примената на овој договор, надлежните органи на државите договорнички ќе се обидат да ги решат по пат на преговори.

(2) Ако спорот не се реши на начин утврден во став 1, во рок од 6 месеци по барање на едната држава договорничка, спорот се отстапува на решавање на арбитражна комисија која се формира на следниов начин:

2.1 секоја држава договорничка во рок од 1 месец по добивање на барање за решавање на спорот по пат на арбитража, определува еден член. Членот определен на овој начин во рок од 2 месеци по добивање на известување од државата која последна го определила својот член, избира трет член на арбитражната комисија државјанин на трета држава.

2.2. во случај на неопределување на член на арбитражната комисија во определениот рок, од страна на една држава договорничка, другата држава договорничка се обраќа до претседателот на Европскиот суд за човекови права со барање за определување член на арбитражната комисија. Ако определените два члена не се согласат со именувањето на третиот член на ист начин се обраќаат до Европскиот суд за човекови права.

2.3. ако претседателот на Европскиот суд за човекови права е државјанин на една од двете држави договорнички, неговите обврски од овој член се пренесуваат на неговиот заменик или на судија од највисок ранг, кој не е државјанин на ниту една од двете држави договорнички.

(3) Арбитражната комисија одлучува со мнозинство на гласови. Одлуките на комисијата за двете држави имаат обврзувачки карактер. Секоја држава договорничка ги сноси трошоците за судијата што сама го именувала. Другите трошоци ги надоместуваат рамномерно државите договорнички. Арбитражната комисија сама го определува начинот на работење.

ДЕЛ VI

Преодни и завршни одредби

Член 34

Преодни одредби

(1) Периодите на осигурување кои се навршени пред стапување во сила на овој договор, се земаат предвид при утврдување на правото на давање според овој договор.

(2) Одредбите на овој договор не даваат право за исплата на давање пред денот на неговото влегување во сила.

(3) Овој договор се применува и на осигурените случаи настанати пред неговото влегување во сила, водејќи сметка за ставот 2 и на барањата поднесени во рок од две години од денот на влегување во сила на овој договор, додека барањата поднесени по тој рок се исплатуваат почнувајќи од почетокот на месецот по денот на поднесувањето на барањето.

Член 35

Влегување во сила и раскинување на Договорот

(1) Секоја од државите договорнички ја известува другата држава договорничка дека се исполнети условите според нејзините правни прописи за влегување во сила на овој договор. Договорот влегува во сила првиот ден на вториот месец по последното известување.

(2) Овој договор важи од денот на неговото влегување во сила, но Договорот се откажува со известување од едната до другата држава договорничка. Откажувањето влегува во сила на крајот на шестиот месец од денот на известувањето.

(3) Во случај на престанок на важењето на овој договор, стекнатите права според овој договор и натаму се задржуваат, а нерешените барања се решаваат со преговори. Ако не се постигне согласност, споровите кои се однесуваат на стекнатите права се решаваат според член 33.

Составен во Скопје на ден 06.07. 1998 година во два примероци, на турски и на македонски јазик, при што двата текста се еднакво важни.

ЗА РЕПУБЛИКА
ТУРЦИЈА

ЗА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА

Проф. Др. Нами ЧАГАН
Министер за Труд и
Социјална Сигурност

Насер ЗИБЕРИ
Министер за Труд и
Социјална Политика

Karar Sayısı : 2000/606

5 Mayıs 1997 tarihinde Ankara’da imzalanan ve 4/4/2000 tarihli ve 4553 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sınır Olay ve Uyuşmazlıklarının Çözümüne Dair Sözleşme” ve Sözleşmeye ait ek 1 ve 2 numaralı Protokoller ile “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türkiye-Azerbaycan Sınır Hattının Her İki Tarafında Kalan Onar Kilometrelik Bölgenin İçinde Yapılacak Sivil ve Askeri Hava Vasıtalarının Uçuşlarını Düzenleyen Protokol”un onaylanması; Dışişleri Bakanlığı’nın 17/4/2000 tarihli ve KOGY-V-2068 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanununun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu’nca 21/4/2000 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Süleyman DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

Bülent ECEVİT
Başbakan

D. BAHÇELİ Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	H. H. ÖZKAN Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	M. C. ERSÜMER Enerji ve Tabii Kay. Bak. ve Başb. Yrd.	R. ÖNAL Devlet Bakanı
Prof. Dr. T. TOSKAY Devlet Bakanı	M. KEÇECİLER Devlet Bakanı	Prof. Dr. Ş. S. GÜREL Devlet Bakanı	S. SOMUNCUOĞLU Devlet Bakanı
Y. YALOVA Devlet Bakanı	M. YILMAZ Devlet Bakanı	Prof. Dr. R. MİRZAOĞLU Devlet Bakanı	R. K. YÜCELEN Devlet Bakanı
H. GEMİCİ Devlet Bakanı	Prof. Dr. Ş. ÜŞENMEZ Devlet Bakanı	E. S. GAYDALI Devlet Bakanı	F. ÜNLÜ Devlet Bakanı
Prof. Dr. Ş. ÜŞENMEZ Devlet Bakanı V.	M. A. İRTEMÇELİK Devlet Bakanı	Prof. Dr. H. S. TÜRK Adalet Bakanı	S. ÇAKMAKOĞLU Millî Savunma Bakanı
S. TANTAN İçişleri Bakanı	Prof. Dr. Ş. S. GÜREL Dışişleri Bakanı V.	S. ORAL Maliye Bakanı	M. BOSTANCIOĞLU Millî Eğitim Bakanı
K. AYDIN Bayındırlık ve İskân Bakanı	Doç. Dr. O. DURMUŞ Sağlık Bakanı	Prof. Dr. E. ÖKSÜZ Ulaştırma Bakanı	Prof. Dr. H. Y. GÖKALP Tarım ve Köyüşleri Bakanı
Y. OKUYAN Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı	A. K. TANRIKULU Sanayi ve Ticaret Bakanı	M. İ. TALAY Kültür Bakanı	
E. MUMCU Turizm Bakanı	Prof. Dr. N. ÇAĞAN Orman Bakanı	F. AYTEKİN Çevre Bakanı	

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sınır Olay ve Uyuşmazlıklarının Çözümüne Dair Sözleşme

Aşağıda "Taraflar" olarak anılacak Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti;

Uluslarının sarsılmaz dostluk bağlarından güç alarak,

Uluslararası hukukun temelini oluşturan ülke bütünlüğüne saygı, sınırların dokunulmazlığı, kuvvete ve kuvvet kullanma tehdidine başvurmama, içişlerine karışmama ilkelerinin, devletler arasındaki ilişkilerin vazgeçilmez temelini oluşturduğunu teyid ederek vurgulayarak,

Birleşmiş Milletler Andlaşması ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı çerçevesinde kabul edilmiş bulunan belgelerden kaynaklanan yükümlülüklerini teyid ederek,

9 Şubat 1994 tarihinde Ankara'da imzalanan Dostluğun ve Çok Yönlü İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma ile Sınır İlişkin Konuların Düzenlenmesi Hakkında Protokol' ve 4 Ekim 1994 tarihinde Ankara'da imzalanan İşbirliği Anlaşmasına dayanarak,

İki dost ve komşu ülke olarak yer aldıkları bölgede, aralarındaki ilişkilerin barış ve istikrara yönelik olarak geliştirilmesi ve ortak sınırın bir barış ve işbirliği hattı olması kararlılığı ile

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

MADDE 1

Bu Sözleşme'nin amacı Taraflar arasında çıkacak sınır olay ve anlaşmazlıklarının araştırılması ve çözümlenmesinde uygulanacak faaliyetlere ilişkin esas ve usulleri belirlemek ve icra etmektir.

Bu Sözleşme yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda uygulanacak faaliyetlere ilişkin esas ve usulleri kapsamaktadır.

MADDE 2

Taraflar ortak sınırın her iki tarafında 25 km.lik bir alan içinde cereyan eden ve işbu Sözleşmenin konusu olan "Sınır Olay ve Anlaşmazlıkları" tâbirinden şunları anlarlar:

a) Sınır karakollarına, nöbetçilere, sınır işaretlerine, diğer Taraf halkına ve arazisine karşı hedef gözetmeksizin her türlü silahla ateş açılması;

b) Taraflardan birinin arazisinde oturan kimseler tarafından diğer Taraf arazisinde oturan kimselere karşı gerçekleştirilen öldürme, yaralama veya diğer tecavüzi fiiller;

c) Bir veya birçok kişi tarafından sınırın işbu sözleşmeye aykırı olarak izinsiz geçilmesi;

d) Sınır bölgesinin emniyet ve asayişine veya diğer Tarafın menfaatlerine hâlel getirecek veya sözkonusu bölge halkını tahrik edecek mahiyette hazırlıklar ile teşebbüsler veya özellikle sınırın izinsiz geçilmesi için yardım ve himaye ve Taraflardan birinin halkını diğer Taraf arazisine göçe teşvik;

e) Hava araçlarının (uçak, helikopter v.b.) sınırı ihlâl etmesi;

f) Sınır muhafızlarının, diğer memurların veya özel şahısların silahlı veya silahsız olarak sınırı yanlışlıkla, geçmeleri;

g) Gerekli müsaade olmadan ve iki ülke arasında geçerli bulunan Sözleşmeye aykırı olarak diğer Taraf arazisine ehli hayvanların ve sürülerin geçmesi veya geçirilmesi;

h) Mahalli sınır makamları ve muhafızları tarafından diğer Taraf arazisine, oranın kanunlarına uygun şekilde müsaade alınmadan herhangi bir kimsenin sokulması;

i) Sınır işaretleri ile sulama kanalları tesisatı dahil, sınır tesisatının ve sınırı teşkil eden nehir yataklarının sınır muhafızları veya mahalli ahali tarafından yerlerinin değiştirilmesi ve bozulması;

j) Bir Tarafın arazisi üzerindeki malların diğer Taraf arazisinde oturan şahıslar tarafından çalınması, yağma edilmesi veya kasten veya kasti olmayarak tahribi ve bozulması;

k) İşbu Sözleşmenin uygulanmasında iki Taraf arasında ortaya çıkabilecek diğer olay ve anlaşmazlıklar.

MADDE 3

İşbu Sözleşme'de öngörülen olay ve anlaşmazlıklar Tarafların aşağıdaki makamları tarafından incelenecek ve çözümlenecektir.

Türkiye Cumhuriyeti tarafından:

Birinci Derece Sınır Makamları: Kaymakamlar
İkinci Derece Sınır Makamları : Valiler

Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından :

Birinci Derece Sınır Makamları : Sınır Komiser Muavinleri
İkinci Derece Sınır Makamları : Sınır Komiserleri

Taraflar saptadıkları 1 nci ve 2 nci derece sınır makamlarının ad, soyad ve ünvanlarını ve zaman içinde meydana gelecek değişiklikleri diplomatik yoldan birbirlerine bildirirler.

Türkiye Cumhuriyeti tarafından atanacak sınır makamları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından atanacak sınır makamları ise Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olacaklardır.

MADDE 4

Birinci ve ikinci derece sınır makamları, görev alanları ve buluşma noktaları bu Sözleşmeye ek bir Protokol ile belirlenecektir.

Taraflar bu Protokol'da gerekli gördükleri değişiklikleri müştereken yaparlar.

MADDE 5

3 ncü maddede belirtilen sınır makamlarında görevli yetkili personelin değişmesi durumunda mesainin aksamadan devam etmesine dikkat edilecektir.

MADDE 6

İşbu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden sonra birinci derece sınır makamları yapacakları ilk toplantıda sınırda kişilerin iade edileceği, hayvanlarla eşyaların geri verileceği ve hudut makamlarının faaliyetlerine ait haberleşmenin teati olunacağı sınır geçit ve kontrol noktalarını birlikte tâyin ederler.

MADDE 7

1 nci derece sınır makamları cereyan eden bir sınır olayı veya anlaşmazlığı karşısında Taraflardan birinin talebi üzerine geçerli bir mazeret olmadığı takdirde ivedilikle toplanırlar.

Daveti gerektiren bir sınır olay veya anlaşmazlığı olmasa dahi 1 nci derece sınır makamları her iki ayda bir; 2 nci derece sınır makamları ise dört ayda bir düzenli olarak toplanırlar.

Tarafların mülâkat talepleri belirttikleri süre içinde cevaplandırılır.

Birinci ve ikinci derece sınır makamlarının toplantılarına her iki Taraftan birer sekreter ve gerekli sayıda danışman katılabilir.

MADDE 8

Sınır makamları arasındaki toplantılar işbu Sözleşme'nin 4 ncü maddesinde belirtilen buluşma noktalarında sırayla Tarafların arazisi üzerinde yapılır.

MADDE 9

Tarafların 1 nci veya 2 nci derece sınır makamları ile beraberindekiler sınır olay ve anlaşmazlıklarını görüşmek üzere sınırı resmi elbiseleri ile ve silahlı geçebilirler. Bu münasebetle karşı Tarafa geçecek görevlilerin geçiş işlemleri mümkün olan en kısa süre içinde yapılır.

Birinci ve ikinci derece sınır makamları ile sekreter ve danışmanlara verilecek geçiş izinleri gösterilen süre içinde ve aşağıdaki şartlar çerçevesinde geçerlidir:

a) Sınırdan her geçiş bu Sözleşme'nin 6 ncı maddesinde işaret edilen geçit ve kontrol noktalarından gerçekleştirilir.

b) Sınırdan geçme günü ve saati acil durumlar dışında en az 24 saat öncesinden diğer Tarafa bildirilir. Kabul eden Taraf temsilci ile gelen heyeti hudutta karşılar.

MADDE 10

Tarafların 1 nci ve 2 nci derece sınır makamları ile beraberlerindeki sekreter ve danışmanlar işbu Sözleşme hükümlerini uygulamak için karşı Taraf toprakları üzerinde buldukları sırada dokunulmazlık hakkından yararlanırlar. Beraberlerindeki eşya ve araçları tekrar geri götürmek kaydı ile diğer Tarafa gümrüksüz olarak serbestçe geçirme hakkını haizdirler.

MADDE 11

Sınır makamları arasında önceden varılacak mutabakat üzerine, 1 nci veya 2 nci derece sınır makamlarının toplantılarında veya 18 nci maddede öngörülen ortak soruşturmada hazır bulunacak zarar gören kişiler, şahitler ve bilirkişi heyeti mensupları, taraf oldukları sınır makamlarınca verilecek izin belgeleri ile sınırı geçebilirler. Bu izin belgelerinin geçerlilik süresi 24 saat ile sınırlıdır.

MADDE 12

Tarafların sınır makamları silahlı veya silahsız olarak bir veya birçok kimse tarafından diğer Taraf toprağında yapılacak terör eylemleri ve diğer yasadışı eylemlerin hazırlıklarına mani olmak ve bu kişi veya kişilerin sınırı geçmesini önlemek için gereken önlemleri alacaklar ve bundan diğer Taraf sınır makamlarına bilgi vereceklerdir.

Taraflardan herbirinin Sınır Bölgesinde, bu maddenin birinci paragrafında açıklanan eylemleri gerçekleştiren ve hakkında o mahalde adli takibata başlanan kişi veya kişilerin bulunduğu ya da ikamet ettiği tespit edildiği takdirde, diğer Tarafın sınır makamının talebi ile talep eden Taraf uyuğundaki kişi ya da kişilerin Sınır Bölgesi dahilinde yakalanması

durumunda, talep edilen Taraf sınır makamları bunların teslimi için gerekli tedbirleri alırlar. Bu kabil taleplerde asıl olan; suç sayılan eylemi gerçekleştirenin, talep eden Taraf Sınır Bölgesinde bu suçu işlemesi ve Karşı Taraf Sınır Bölgesinde yakalanmasıdır. Bu şartlardan biri gerçekleşmediği takdirde, konu Taraflar arasında, yürürlükteki suçluların iadesi usulüne göre çözümlenir.

Takip edilen kişilerin, bir Tarafın toprağından diğer Tarafın toprağına geçebilmesi ihtimali mevcut olduğu takdirde takip eden Tarafın sınır makamı diğer Tarafın sınır makamına bilgi vererek bu kişilerin yakalanmasına yardımda bulunacaktır.

Taraflar aralarında kaçakçılığın önlenmesine yönelik bir Anlaşma imzalanıncaya kadar kaçakçılıkla ve özellikle uyuşturucu madde, silah ve nükleer silah yapımında kullanılan maddeler kaçakçılığı ile mücadele için gereken tüm önlemleri alacaklardır.

MADDE 13

Tarafların sınır makamları ülkelerinde yürürlükte bulunan yasalara ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak bulaşıcı insan ve hayvan hastalıklarıyla tarım bitkilerine musallat olan zirai parazitlerin diğer Taraf toprağına bulaşmaması için yetkili makamları aracılığı ile önlemler alacaklardır. Toprakları üzerinde bulaşıcı hastalık başgösteren, tarım bitkileri parazit haşerelerin etkisinde kalan Taraf sınır makamlarına bu gelişmelerden bilgi verecektir.

Bu Sözleşme hükümlerine uygun olarak iadesi gereken hayvanlar arasında bir bulaşıcı hastalıktan şüphe edildiği zaman Tarafların veteriner kuruluşlarınınca gereken önlemler alınacaktır.

MADDE 14

Tarafların sınır makamları av veya talim amacıyla sınırın her iki tarafında diğer Taraf toprağı yönünde ateş açılmasına engel olacaklardır.

Silahını bilerek veya bilmeyerek diğer Taraf toprağına doğru kullanan kişi veya kişiler bu fiilin işlendiği yer kanunlarına göre işleme tâbi tutulacaklardır.

MADDE 15

Tarafların sınır makamları hududu yanlışlıkla geçtiği tespit edilen kişi veya kişileri karşı Taraf sınır makamlarına veya onların göstereceği yetkiliye teslim ederler.

MADDE 16

Taraflardan birinin askeri makamlarına ait olup tesadüfen veya kasten sınırın öte tarafına geçirilmiş veya beraberinde götürülmüş her nev'i eşya ait olduğu Tarafa aynen iade olunacaktır.

Bu eşyaların iadesi, Tarafların yetkili sınır makamları tarafından teşhis ve tesbit edilmesini müteakip hemen gerçekleştirilecektir.

MADDE 17

Adli soruşturmaya konu olmayan sınır ötesine geçirilmiş malların iadesine ilişkin bir sınır anlaşmazlığı durumunda Tarafların hudut makamlarınca verilen uzlaştırıcı mahiyetteki kararlar kesindir.

Bu doğrultuda, diğer Taraf toprağına tesadüfen veya hırsızlık, gasp ya da başka yasadışı bir eylem sonucu geçmiş ya da geçirilmiş bulunan ehli hayvan ve sürüler ile sair mallar sahiplerine teslim edilmek üzere bunların ait olduğu Taraf hudut makamlarına iade edilecektir.

Bu malların sınır ötesine geçirilmesinin, bizzat malın sahibi veya bilgisi dahilinde bir başkasi tarafından yapıldığı tespit edildiği ve bu hususta malların yakalandığı Taraf hudut makamlarınca yeterli delil elde edildiği takdirde,

yakalanan mallar ve bunları sınır ötesine geçiren kişi kaçakçılık mevzuatına göre adli makamlar önüne çıkartılır. Bu aşamadan sonra, karşı Tarapta hak sahibi olduğunu iddia eden kişiye, davanın görüldüğü yargı makamında müdahil olarak davaya katılımı için sınır makamları gerekli kolaylıkları sağlarlar.

Ehli hayvan ve sürüler ile diğer malların öngörülme- yen sebepler neticesi tamamen veya kısmen iadesi mümkün olmadığı ve/veya bunların hudut mntıkasından geçerken vermiş oldukları zararların giderilmesi gerektiği takdirde ve maddi zarara konu diğer tüm hallerde Tarafların hudut makamları, zararı ve tazminatı belirlemek amacıyla toplanarak karar birliğine varırlar. Tazmin edilecek zararlar ödemeye yükümlü Tarafın sınır makamınca gecikmeksizin sağlanacaktır.

MADDE 18

İşbu Sözleşme'de öngörülen olaylarla anlaşmazlıkların çözümünü kolaylaştırmak için Tarafların 1 nci derece sınır makamları gerektiğinde, her bir olay için ayrı ayrı olmak üzere ve daha önceden alınmış mutabakat çerçevesinde sınır olay ve anlaşmazlıklarının ortak tahkikatına girişebilirler. Bu tahkikat aşığıdaki şartlar altında gerçekleştirilir.

a) Tahkikatın cereyan edeceği Tarafın 1 nci derece sınır makamı ortak tahkikatı yönetir.

b) Bu tahkikat genel olarak Sözleşmenin 6 ncı maddesinde belirtilen buluşma noktalarında gerçekleştirilir.

c) Eğer olay veya anlaşmazlık sınır hattının her iki tarafında 3'er kilometrelik bir bölge içinde meydana gelmiş ise 1 nci derece sınır makamları beraberce olay veya anlaşmazlık mahalline kadar gidebilirler ve gerekirse beraberlerinde bilirkişi, şahit ve zarar gören kişi veya kişileri de götürebilirler. Bu alan dışında kalan bölgelerde ortak tahkikat yapılamaz.

MADDE 19

1 nci ve 2 nci derece sınır makamlarının her toplantısında oturumun kısa bir tutanağı hazırlanacaktır. Bu tutanakta oturumun cereyanı ve alınan kararlar gösterilecektir. Bu tutanak birbirinin aynı iki nüsha halinde ve her ikisi de Tarafların resmi dillerinde yazılmış olarak düzenlenecektir. Alınacak Kararlar:

a) 1 nci derece sınır makamlarının toplantısında Türkiye tarafından Kaymakam; Azerbaycan tarafından Sınır Komiser Muavini'nin imzalamasından sonra,

b) 2 nci derece sınır makamlarının toplantısında Türkiye tarafından Vali; Azerbaycan tarafından Sınır Komiseri'nin imzasından sonra, kesinlik kazanacaktır.

MADDE 20

1 nci ve 2 nci derece sınır makamlarının hudut olay ve anlaşmazlıklarının çözümünde anlaşamadıkları konular Taraflarca oluşturulacak Ortak Sınır Komisyonu tarafından ele alınır.

Ortak Sınır Komisyonunun teşkili, toplantı yeri ve zamanı Taraflar arasında diplomatik kanaldan müstereken kararlaştırılır.

MADDE 21

Taraflardan herbiri işbu Sözleşmede öngörülen amaçlar için kendi toprağına gelen karşı Taraf sınır makamlarına gereken yardımı yapacak, özellikle nakil, ikamet ve kendi ülkelerindeki yetkili makamları ile bağlantı yapabilecekleri vasıtalarından yararlanmalarını sağlayacaktır.

MADDE 22

Taraflardan herbiri kendi sınır makamları için gereken harcamaları karşılar.

MADDE 23

İşbu Sözleşme Taraflarca imzalandıktan sonra iki tarafın hukuki mevzuatlarına uygun olarak onaylanacaktır.

Sözleşme, onaylandığına dair Nota'ların teati edildiği tarihte yürürlüğe girecektir.

MADDE 24

Bu Sözleşme'nin yürürlük süresi 5 yıldır. Taraflardan biri Sözleşme süresinin bitiminden 30 gün önce sona erdirme bildiriminde bulunmadığı takdirde 1 er yıl süreyle yürürlükte kalmaya devam edecektir.

MADDE 25 :

Taraflardan herbiri gerektiğinde yazılı olarak bu Sözleşmenin değiştirilmesi veya gözden geçirilmesini önerebilecektir. Bu durumda bildirim yapıldığı tarihten itibaren en geç 30 gün içinde görüşmelere başlanacaktır.

MADDE 26

Taraflardan biri, diğer Tarafın bu Sözleşmenin hükümlerine uymadığı veya uyamadığı sonucuna vardığı takdirde, yazılı olarak istişare önerisinde bulunabilecektir. Bu istişareler, yazılı bildirim yapıldığı tarihten itibaren en geç 30 gün içinde başlatılacaktır. Başlatılan görüşmelerde 60 gün içinde bir sonuca varılamaz ise, Taraflardan herhangi biri, 30 gün önceden yazılı bir bildirim ile bu Sözleşmeyi sona erdirebilecektir.

MADDE 27

Taraflar bu Sözleşmenin yorum ve uygulanmasından dolayı ortaya çıkacak anlaşmazlıklarını görüşmeler suretiyle çözüme kavuşturacaklardır.

MADDE 28

Bu sözleşme her biri aynı derecede geçerli olmak üzere Türk ve Azeri dillerinde ikişer nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Bu Sözleşme Ankara'da 05 Mayıs 1997 tarihinde imzalanmıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

Prof. Dr. Tansu ÇİLLER
Türkiye Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanı ve
Başbakan Yardımcısı

Hasan HASANOV
Azerbaycan Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanı

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE AZERBAYCAN CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA SINIR OLAY VE UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNE DAİR
SÖZLEŞMEYE AIT
EK
PROTOKOL NO : 1**

İki Taraf Sınır Makamları ile onların yardımcılarının görev alanlarını ve buluşma noktalarını tayin etmek için işbu protokol Sınır Olay ve Uyuşmazlıklarının Çözümüne Ait Sözleşmenin 3 Üncü maddesi gereği düzenlenmiştir.

I. TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARAFINDAN :

İĞDIR BÖLGESİ

İğdir Bölgesi 2 nci derece sınır makamı olarak İğdir Valisi.
Daimi Makamı İğdir.
Yardımcısı:

ARALIK KAYMAKAMI: 1 nci derece sınır makamı.

II. AZERBAYCAN CUMHURİYETİ TARAFINDAN :

NAHCİVAN ÖZERK CUMHURİYETİ BÖLGESİ

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Bölgesi 2. derece sınır makamı
olarak Sınır Komiseri.
Daimi Makamı Nahçıvan.
Yardımcısı:

Sınır Komiser Muavini : 1. derece sınır makamı

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

**AZERBAYCAN CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

**Prof. Dr. Tansu ÇİLLER
Türkiye Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanı ve
Başbakan Yardımcısı**

**Hasan HASANOV
Azerbaycan Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanı**

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE AZERBAYCAN CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA SINIR OLAY VE UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNE DAİR
SÖZLEŞMEYE AİT
EK
PROTOKOL NO: 2**

Taraflar, sınır arazileri üzerinde uçuş yapan hava vasıtalarının sınırı kasıtsız da olsa geçmelerine mani olmak için gerekli tedbirleri alacaklardır.

Sınırın her iki tarafındaki 10'ar kilometrelik saha üzerindeki uçuşlar; Taraflar arasında 05 Mayıs 1997 tarihinde akdedilen, "Sınırın Her İki Tarafında 10'ar Kilometrelik Alanda Yapılacak Uçuşlarla İlgili Protokol" esaslarına göre düzenlenecektir.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

**AZERBAYCAN CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

**Prof. Dr. Tansu ÇİLLER
Türkiye Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanı ve
Başbakan Yardımcısı**

**Hasan HASANOV
Azerbaycan Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanı**

**Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti
Arasında Türkiye-Azerbaycan Sınır Hattının Her İki Tarafında
Kalan Onar Kilometrelik Bölgenin İçinde Yapılacak Sivil ve
Askeri Hava Vasıtalarının Uçuşlarını Düzenleyen
Protokol**

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti, 9 Şubat 1994 tarihinde Ankara'da imzalanan Dostluğun ve Çok Yönlü İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma ile Sınıra İlişkin Konuların Düzenlenmesi Hakkında Protokol ve 4 Ekim 1994 tarihinde Ankara'da imzalanan İşbirliği Anlaşması hükümlerini dikkate alarak, Türkiye-Azerbaycan sınır hattının her iki tarafında kalan onar kilometrelik bölgenin içinde yapılacak sivil ve askeri hava vasıtalarının, uluslararası hava koridorları dışında kalan uçuşlarını düzenlemek amacıyla,

aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

MADDE 1

Aşağıda 2. maddede belirtilen durum ve koşullar dışında, karşı tarafın haberi olmaksızın sınır hattına on km'den yakın bulunan bölgelerde herhangi bir irtifada diğer tarafın sivil ve askeri uçakları uçuş yapamazlar.

Karşı tarafın haberi olmaksızın sivil ve askeri helikopterler sınır hattına iki km'den daha yakın bulunan bölgelerde herhangi bir irtifada uçuş yapamazlar.

MADDE 2

Madde 1'de belirtilen mesafelerden sınır hattına daha yakın sivil ve askeri uçaklar ile helikopterlerin zorunlu uçuşlarında işbu Protokolün ekinde bulunan format çerçevesinde karşı tarafa bilgi verilmesi zorunludur. Bu arada:

a) Askeri uçak ve helikopterlerin planlı uçuşları için, uçuşların başlangıç tarihinden en az otuz gün önce diplomatik kanaldan,

Acilen yapılması gereken uçuşlarda uçuştan önce ivedi olarak, hava trafik kontrol makamları ile hudut makamları veya yardımcıları aracılığı ile,

b) Sivil uçakların planlı uçuşları için, uçuşların başlangıç tarihinden en az onbeş gün önce sivil havacılık makamları aracılığı ile,

Acilen yapılması gereken sivil uçuşlar (sivil helikopterler dahil), uçuştan önce ivedi olarak, hava trafik kontrol makamları ile hudut makamları veya yardımcıları aracılığı ile, bilgi vermek suretiyle yapılabilecektir.

c) Devlet sınırlarını korumak ile görevli helikopterlerin planlı uçuşları için, yıl boyunca düzenlenecek uçuşlarla ilgili bildirimler diplomatik kanaldan blok olarak yapılır. Bu bildirimlerde helikopterlerin tipi, sürati, rengi, bordo numarası, uçuş yüksekliği, muhtemel rotası, uçuş bölgesi ve iniş ve kalkış yeri yer alacaktır. Değişiklikler ile ilgili bildirimler uçuşların başlangıç tarihinden en az otuz gün önce hudut makamları veya yardımcıları aracılığı ile,

Acilen yapılması gereken uçuşlar ile ilgili bildirimler, uçuştan önce ivedi olarak, hava trafik kontrol makamları ile hudut makamları veya yardımcıları aracılığı ile,

gerçekleştirilecektir.

MADDE 3

Sivil ve askeri hava vasıtalarının kara toprakları üzerinden devlet hududunu geçişleri, uluslararası kurullarla belirlenmiş koridorlardan ve konu ile ilgili bölgesel ve ikili anlaşmalarda belirli usüllere göre yapılır.

Acil hasta veya yaralı nakli ve arama-kurtarma gibi ortaya çıkan olağanüstü durumlarda sivil ve askeri hava vasıtalarının koridorlar dışında devlet hududunu geçişleri mümkün olabilecektir. Bu uçuşlar, şartları üzerinde her iki tarafın hudut makamları veya yardımcıları ve hava trafik kontrol makamlarının karşılıklı mutabakata varmasından sonra yapılabilir.

MADDE 4

Sınır bölgesine bilinmeyen bir hava vasıtası girdiği zaman Taraflardan her biri bu hava vasıtasının kimliğinin belirlenmesi ve uçuşların emniyetinin sağlanması için hudut makamları veya yardımcıları ile hava trafik kontrol makamları vasıtasıyla işbirliğinde bulunacaklardır.

Taraflar, bu Protokol'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç üç ay içinde, bu Protokol'da öngörülen işbirliğinin ve eşgüdümün süratle gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla, ilgili makamlarınca uygun görülecek hava trafik kontrol birimleri ve hudut makamları arasında güvenilir ve devamlı muhabere sistemlerinin karşılıklı olarak tesisi için azami gayreti göstereceklerdir.

MADDE 5

İşbu Protokolün süresi, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıldır. Taraflardan biri, bu sürenin bitiminden en az altı ay önce feshi ihbarda bulunmadığı takdirde Protokol birer yıllık süreler için kendiliğinden yenilenmiş sayılacaktır.

MADDE 6

Taraflardan herbiri gerekli gördüğü takdirde, İşbu Protokolün değiştirilmesini veya gözden geçirilmesini yazılı olarak önerebilecektir. Bu durumda yazılı bildirim alınacağı tarihten itibaren en geç altmış gün içinde gerekli görüşmelere başlanacaktır.

MADDE 7

Taraflardan herbiri istediği zaman yazılı bir bildirimle İşbu Protokolü sona erdirebilecektir. Yazılı bildirim alınacağı tarihten sonra İşbu Protokol altmış gün daha yürürlükte kalacaktır.

MADDE 8

İşbu Protokol Tarafların kendi mevzuatlarına göre onaylanacak ve onay belgelerinin diplomatik yoldan teati edilmesini müteakip yürürlüğe girecektir.

İşbu Protokol her biri aynı derecede geçerli olmak üzere Türk ve Azeri dillerinde ikişer nüsha olarak düzenlenmiştir.

Bu Protokol Ankara'da 05 Mayıs 1997 tarihinde imzalanmıştır.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

**AZERBAJCAN CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

Prof. Dr. Tansu ÇİLLER
Türkiye Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanı ve
Başbakan Yardımcısı

Hasan HASANOV
Azerbaycan Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanı

EK

BİLDİRİM FORMU

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE AZERBAJCAN CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA TÜRKİYE-AZERBAJCAN SINIR HATTININ HER İKİ TARAFINDA
KALAN ONAR KİLOMETRELİK BÖLGENİN İÇİNDE YAPILACAK SİVİL VE
ASKERİ HAVA VASİTALARININ UÇUŞLARINI DÜZENLEYEN
P R O T O K O L E E K**

1. Hava Vasıtasının Cinsi (Askeri veya Sivil)
2. Uçuşun Yapılacağı Tarih ve Saat.....
3. On Km.lik Saha İçindeki Uçuş Rotası ve Bölgesi.....
4. Uçak/Helikopterin Tipi ve Adedi.....
5. Uçuş Yüksekliği ve Sürati.....
6. Uçak/Helikopterin Rengi ve Numarası.....

**Түркия Республикасы Һөкүмәти вә
Азәрбајчан Республикасы Һөкүмәти арасында
сәрһәд мәсәләләри вә ашлашылмазлыларынын һәлли һаггында**

САЗИШ

Бундан сонра "Тәрәфләр" адландырылан Түркия Республикасы Һөкүмәти вә Азәрбајчан Республикасы Һөкүмәти;

Халqlарынын сарсылмаз достлуг алаһәләриндән күч алараг,

Бейнаһкалг ыгугун әсасыны тәшкил едән әрази бүтөвлүјүнә һөрмәт , сәрһәдләрин тохунулмазлыгы, зор ишләтмәмәк вә ја зор ишләтмәклә һәдәләмәмәк, бир-биринин даһили ишләринә һарышмамаг принципләринин дәвләтләр арасындакы мүнәсибәтләрин инкарәдилмәз әсасыны тәшкил етдијини билдирәрәк,

Бирләшмиш Милләтләр Тәшкилатынын Низамнаәси вә Авропада Тәвлүкәсизлик вә Әмәкдашлыг Тәшкилаты чәрчивәсиндә гәбул едилмиш сәнәдләрдән ирәли кәлән өһдәликләри тәсдиг едәрәк,

9 феврал 1994-чү ил тарихиндә Анкарада имзаланмыш "Достлуг вә һәртәрәфли әсәкдашлыгынын инкишафы һаггында Мүтавилә" илә "Сәрһәдлә бағлы мәсәләләрин тәнзимләнмәси һаггында" Протокол, 4 октябр 1994-чү илдә Анкарада имзаланмыш "Әмәкдашлыг һаггында" Сазишә мұвафиг олараг,

Ики дост вә гоншу өлкә кими јерләшдикләри бөлкәдә араларындакы алаһәләрин сәрһәд әмәкдашлыгы чәрчивәсиндә сүль вә сабитлијин горунмасы истигамәтиндә инкишаф етдирилмәси, сәрһәди әмәкдашлыг васитәсинә чевирмәк мәгсәди илә

ашағыдакы мәсәләләр үзрә разылыға кәлмишләр:

Маддә 1.

Бу Сазишин мәгсәди тәрәфләр арасында мејдана чыға билән сәрһәд һадисә вә ашлашылмазлыларынын арашдырылмасы вә һәллиндә тәтбиг едилмәси үчүн васитә вә үсуллары мүәјјәнләшдирмәкдир.

Бу Сазиш јухарыда кәстәрилән мәгсәдләр истигамәтиндә һәјата кечириләчәк фәалијәтин әсас мүддәаларыны әһәтә едир.

Маддә 2

Тәрәфләр Түркијә Азәрбајчан сәрәдинин һәр ики тәрәфиндә 25 километрлик сәһәдә баш верән вә бу Сазишдә бәһс едилән "сәрәд һадисәси вә аңлашылымазлыгы" ифадәсиндә ашағыдакылары нәзәрдә тутачаглар:

а) Сәрәд заставаларына, нөвбәтчиләринә, сәрәд нишанларына, дијәр Тәрәфин әһалисинә вә әразисинә мәгсәд күдмәдән мүхтәлиф нөв силаһлардан атәш ачылмасы;

б) Тәрәфләрдән биринин әразисиндә јашајан шәхсләр тәрәфиндән дијәр тәрәфин әразисиндә јашајан шәхсләрин өлдүрүлмәси, јараланмасы вә ја башга тәчавүз характерли фактлар;

в) Бир вә ја бир нечә шәхс тәрәфиндән бу Сазишә зидд олараг сәрәди ичазәсиз кечмәк;

г) Сәрәд бөлкәсинин тәйлүкәсизлијинә, асајишинә дијәр тәрәфин мәнәфејинә зәрәр вурачаг вә јахуд бөлкә әһалисинин о бири тәрәфин әразисинә кечмәјә, сәрәдин ичазәсиз кечилмәси үчүн јардым кәстәрмәјә тәһрик етмәк;

ғ) Учан васитәләрин (тәјјарә, вертолјот вә с.) сәрәди позмасы;

д) Сәрәд кешикчиләринин, дијәр мә"мурләрын вә ја ајры-ајры шәхсләрин силаһлы вә ја силаһсыз олараг сәрәди сәһвән кечмәләри;

е) Лазьми ичазә олмадан вә ики өлкә арасында гүввәдә олан Сазишә зидд олараг дијәр тәрәфин әразисинә ев һејванларынын вә сүрүләрин кечмәси вә ја кечирилмәси;

ә) Јерли сәрәд бөлкәләринин рәһбәрләри вә кешикчиләри тәрәфиндән дијәр тәрәфин әразисинә, оранын ганунларына ујғун шәкилдә ичазә алынмадан һәр һансы бир шәхсин кечирилмәси;

ж) Сәрәд гурғуларынын, сәрәд чајларынын јатагларынын вә суварма каналларынын сәрәд гаравулу вә јерли әһали тәрәфиндән јерләринин дәјишдирилмәси вә сөкүлмәси;

з) Бир тәрәфин әразисиндә јерләшән әмлакын дијәр тәрәф әразисиндә јашајан шәхсләр тәрәфиндән оғурланмасы, гарәт едилмәси, гәсдән јахуд тәсадүфән дағыдылмасы вә сөкүлмәси;

и) Бу Сазиш һәјата кечириләркән ики тәрәф арасында јарана билән дијәр мүбаһисали мәсәләләр.

Маддә 3

Бу Сазишдә нәзәрдә тутулан һадисә вә анлашылмалылар Тәрәфләрин ашағыдакы инстансиалары тәрәфиндән арашдырылачаг вә һәлл едиләчәкдир.

Түркијә Республикасы тәрәфиндән:

Биринчи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхсләри:

- кајмакамлар

Икинчи дәрәчәли сәрһәд вәзифли шәхсләри:

- валиләр

Азәрбајчан Республикасы тәрәфиндән:

- Биринчи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхси:

сәрһәд комиссарынын мүавинләри

Икинчи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхси:

Сәрһәд комиссарлары

Тәрәфләр тә"јин етдикләри салаһијјәтли шәхсләрин ады, сојады вә үнванларыны, баш верән дәјишикликләр барәдә дипломатик јолла бир-биринә мә"лумат вермәлидирләр.

Түркијә Республикасы тәрәфиндән тә"јин едилән сәрһәд органларынын салаһијјәтли нүмәјәндәләри Түркијә Республикасынын вәтәндашы, Азәрбајчан Республикасы тәрәфиндән тә"јин едиләчәк сәрһәд органларынын салаһијјәтли нүмәјәндәләри исә Азәрбајчан Республикасы вәтәндашы олачагдыр.

Маддә 4

Салаһијјәтли шәхсләрин хидмәти саһаләри вә көрүш јерләри бу Сазишә әләвә олуанан Протоколда мүәјјән едиләчәкдир.

Тәрәфләр, бу Протоколда лазым билдикләри дәјишикләри бирликдә едәчәкләр.

Маддә 5

3-чү маддәдә кәстәрилән сәрһәд вәзифәләриндә, салаһијјәтли вәзифәли шәхсләрин дәјишдирилдији тәгдирдә ишин дајандырылмадан давам етдирилмәсинә нәзарәт едиләчәк.

Мадде 6

Сазип гүвәҗе миндикдән сонра 1-чи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхсләри кечирәчәкләри илк жығынчагда сәрһәддә шәхсләрин гәјтарьпмасы, һејванларьн, эшјаларьн кери верилмәси вә сәрһәд бөлкәләринин рәһбәрлији сәвијәсиндә мә"лумат мүбадиләси барәдә даньшыб, разьлыга кәләрәк, сәрһәд кечид вә нәзарәт-бурахьлыш мәнтәгәләрини бирликдә мүәјјәнләшдирәчәкләр.

Мадде 7

1-чи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхсләри сәрһәд һадисәси вә ја анлашыпмазлыгы баш вердији тәгдирдә, тәрәфләрдән биринин мүрачиәти илә тә"чили топлашачаглар.

Һәр һансы бир сәрһәд һадисәси вә анлашыпмазлыгы олмадыгы тәгдирдә, 1-чи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхсләри ики ајда бир, 2-чи дәрәчәли сәрһәд рәһбәрләри дөрд ајда бир дәфә мүнтәзәм олараг көрүшләр кечирәчәкләр.

Тәрәфләр көрүшмәк үчүн мүрачиәтә мүәјјән етдикләри мүддәт әрзиндә чаваб верирләр.

1-чи вә 2-чи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхсләринин жығынчагларында һәр тәрәфдән бир катиб вә лазым олдугу гәдәр мүтәхәссис иштирак едә биләр.

Мадде 8

Сәрһәд вәзифәли шәхсләри арасындакы көрүшләр бу Сазипин 4-чү маддәсиндә мүәјјән едилән көрүш јерләриндә нөвбә илә Тәрәфләрин әразисиндә кечирилир.

Мадде 9

Сәрһәд һадисә вә анлашыпмазлыгларьн мүзакирә етмәк үчүн 1-чи вә 2-чи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхсләри илә бирликдә тәрәфләрин разьлашдырылымыш тәркибдә, рәсми кәјимдә вә силаьлы салаһијәтли шәхсләри сәрһәди кечә биләрләр. Кәстәрилән мәсәләләрин һәлли илә бағлы тәдбирләр гыса мүддәт әрзиндә һәјата кечирилир.

1чи вә 2-чи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхсләри илә катиб вә мүтәхәссисләрә вериләчәк кечид ичәзәләри кәстәрилән мүддәт әрзиндә вә ашағыдакы шәртләр чәрчивәсиндә е"тибарлыдыр:

а) сәрхәддән һәр кечид бу Сазишин 6-чы маддәсиндә көстәрилән кечид вә нәзарәт-бурахылыш мәнәтәгаләриндә һәјата кечирилир;

б) сәрхәддән кечмә күнү, сааты вә кечәчәк һәҗ"әт барәдә тә"чили вәзијәтләр истисна олмагла ән азы 24 саат әввал о бири Тәрәфә билдирилмәлидир. Гәбул едән Тәрәф нүмәјәндә һәҗ"әтини сәрхәддә гаршылаамальдыр.

Маддә 10

Тәрәфләрин 1-чи вә 2-чи дәрәчәли сәрхәд вәзифәли шәхсләри вә онларла олан катиб вә мүтәхәссисләр бу Сазишин мүддәаларыны һәјата кечирмәк үчүн гаршы Тәрәфин әразисиндә олдуғлары заман тохунулмазлығ һүғуғларына маликдирләр.

Әзләри илә кәтирдикләри әшја вә нәғијјат васитәләрини тәқрар кери гајтармағ шәрти илә диқәр тәрәфә көмрүк веркиси өдәмәдән сәрбәст кечирмәк һүғуғлары вардыр.

Маддә 11

Сәрхәд рәһбәрләри арасында әввалчәдән әлдә едилән разылыға кәрә, 1чи вә ја 2-чи дәрәчәли сәрхәд вәзифәли шәхсләринин јығынчағларында вә ја 18-чи маддәдә нәзәрдә тутулан биркә тәғйигатлар заманы зәрәр чәкән шәхсләр, шаһидләр вә мүтәхәссис һәҗ"әтинә дахил оланлар мәнсуб олдуғлары Тәрәфин сәрхәд идарәләринин верәчәји ичазә сәнәдләри илә сәрхәди кечә биләрләр. Бу ичазә сәнәдләринин гүввәдә олма мүддәти 24 саата гәдәр ола биләр.

Маддә 12

Тәрәфләрин сәрхәд рәһбәрләри бир вә ја бир нечә нәфәрин силаһла вә јахуд силаһсыз диқәр Тәрәфин әразисиндә террор вә диқәр гануна зидд әмәлләр төрәтмәк нијјәтләрини һәјата кечирмәләринә мане олмағ вә бу шәхсләрин сәрхәди кечмәләринин гаршысыны алмағ үчүн лазыми тәдбирләр көрәчәк, бу барәдә диқәр Тәрәфин мувафиг инстансијаларына мә"лумат верәчәкләр.

Тәрәфләрден биринин сәрһәд бөлһәсиндә бу маддәнин биринчи абзасында һәјд едилән әмәлләри тәрәтмиш вә барәсиндә тәһгигат апарылан шәхс вә шәхсләрин олдугу, јашадығы мүәјјән едилдији тәһдирдә, бу Тәрәфин салаһијәтли органлары һаршы Тәрәфә мәнсуб олан шәхс вә ја шәхсләрин јаһаланмасыны вә тәләб едән Тәрәфин мүвафиг органларына тәһвил верилмәсини тә"мин едирләр. Бу һәбилдән олан тәләбләрдә әсас мәһсәд, чинајәт тәрәтмиш шәхсләрин, тәләб едән Тәрәфин сәрһәд бөлһәсиндә јаһаланмасыдыр. Бу шәртләрдән биринин јеринә јетирилмәдији тәһдирдә, мәсәлә Тәрәфләр арасында чинајәткарларың һајтарылмасы һаһтында гүввәдә олан разылашмаја әсасән һәлли едилир.

Аһтарышда олан шәхсләрин, бир Тәрәфин әразисиндән диһәр Тәрәфин әразисинә кечә билмәси еһтималы олдугда аһтарышы апаран Тәрәфин сәрһәд идарәси диһәр Тәрәфин сәрһәд идарәсинә мә"лумат верәрәк, бу шәхсләрин јаһаланмасына көмәк едәчәк.

Тәрәфләр арасында гачаһмалчылығың һаршысының алығыны һаһтында Сазиш имзаланана гәдәр гачаһмалчылыһла вә һүсусилә, наркотик маддә, силаһ вә нүвә силаһы истеһсалында истиһадә олунаң маддәләрин контрабандасы илә мүбаризә үчүн лаһым олан бүтүн тәдбирләри һәјата кечирәчәкләр.

Маддә 13

Тәрәфләрин сәрһәд идарәләри, өлкәләриндә гүввәдә олан һануңлар вә бейһәләһалг мүтавиләләрә үјгүн олараһ јолухучу инсан вә һәјван хәстәликләринин вә кәнд тәсәррүфаты биткиләринә тә"сир едән кәнд тәсәррүфаты паразитләринин диһәр Тәрәфин әразисинә јаһылмамы үчүн салаһијәтли идарәләрин рәһбәрлији васитәси илә габатлајычы тәдбирләр кечирәчәкләр. Торпаһларында јолухучу хәстәлик башлајаң, кәнд тәсәрүфаты биткиләри паразит һәшаратларың тә"синә мә"руз галаң Тәрәф сәрһәд идарәләринә бу һадисәләр барәдә мә"лумат верәчәкдир.

Бу Сазишин мүддәләрына үјгүн олараһ кери гәјтарылмасы лаһым кәләң һәјванлар арасында һәр һансы бир јолухучу хәстәликдән шүһәләниләрсә, Тәрәфләрин бајтарлыһ тәшһилатлары васитәсилә лаһыми тәдбирләр һәјата кечириләчәкдир.

Маддә 14

Тәрәфләрин сәрһәд идарәләри ов вә ја тә"лим мәһсәди илә сәрһәдин һәр иһи тәрәфиндә диһәр Тәрәфин әразиси истиһамәтиндә атәш ачылымасына јол вермәјәчәкләр.

Силаьыны гәсдән вә ја билмәдән дикәр Тәрәфин әразисинә доғру истифадә едән шәхс вә ја шәхсләр әразисиндә бу әмәли тәрәтдикләри Тәрәфин ганунверичилијинә кәрә мәс"улијјәтә чалб олуначағлар.

Маддә 15

Тәрәфләрин сәрхәд идарәләри сәрхәди сәввән кечмиш шәхс вә ја шәхсләри мұтабил Тәрәфин сәрхәд вәзифәли шәхсләринә вә ја онлар Тәрәфиндән тә"јин едилмиш салаьијјәтли шәхсә тәввил верәчәкләр.

Маддә 16

Тәрәфләрдән биринин һәрби идарәләринә аид олуб, тәсадүфән вә ја гәсдән сәрхәдин о бири тәрәфинә кечирилмиш вә ја кәтирилмиш һәр чүр әшја ејнилә аид олдуғу Тәрәфә гәјтарылачағдыр.

Бу әшјаларын кери гәјтарылмасыны салаьијјәтли сәрхәд вәзифәли шәхсләри мүәјјән едәрәк дәрһал һәјата кечирәчәкләр.

Маддә 17

Сәрхәдин о бири тәрәфинә кечирилмиш, тәыгигата аид олмајан малларын гәјтарылмасы илә бағлы сәрхәд анлашылмазлығы заманы Тәрәфләрин сәрхәд бөлкәләринин рәсми инстансијалары тәрәфиндән јериндә гәбул едилән гәрарлар гәтидир.

Дикәр Тәрәфин әразисиндә тәсадүфән вә ја оғурлуг, гулдурулуг ја да башга ганунсуз бир һәрәкәт нәтичәсиндә кечмиш вә ја кечирилмиш ев һејванлары, сүрүләр вә с. малларын саьибләринә гәјтарылмасы бунларын аид олдуғу Тәрәфин сәрхәд бөлкәси рәбәрләри васитәси илә һәјата кечирилир.

Бу малларын сәрхәдин о бири тәрәфинә шәхсэн малын саьибви вә ја онун хәбәри оларагдан бир башгасы тәрәфиндән кечирилмәси мүәјјән олундуғу, бунунла бағлы олараг маллары тутан Тәрәфин сәрхәд вәзифәли шәхсләри тәрәфиндән кифәјәт гәдәр дәлил әлдә едилдији тәғдирдә мал вә малы дикәр тәрәфә кечирән шәхс ганунверичиликдә гачағмалчылыға кәрә нәзәрдә тугулан маддәләр әсасында мәькәмә мәс"улијјәтинә чалб едилир. Бундан сонра гаршы тәрәфдә ығуга малик саьибви олдуғуну иддиа едән шәхсә мәькәмәнин кечирилдији јердә мәькәмәдә иштирак етмәк үчүн сәрхәд инстансијалары зәрури шәраит јарадачағлар. Зәрәрин едәнилмәси едәмәли олан тәрәфин сәрхәд бөлкәләринин рәсми органлары тәрәфиндән тә"мин едиләчәкдир.

Ев љејванларынын, сүрүлөрүн вэ дикѣр малларын нэзэрдэ тутулмајан сэбэблэр нэтичэсиндэ тамамилэ вэ ја гисмэн кери гажтарылмасы мүмкүн олмадыгы вэ ја бунларын сэръэд мэнтэгэсиндэн кечэркэн вердикләри зэрэрлэрин арадан галдырылмасы лазым кэлэрсэ вэ мадди зэрэр вурулан бүтүн башга љалларда тэрэфлэрин сэръэд идарэлэри зэрэри вэ онун едэнилмэсини мүэјјэн етмэк мэгсэди илэ тошланараг бир гэрара кэлэчэклэр. Едэнилэчэк зэрэрлэр едэмэк мэчбуријјетиндэ олан Тэрэфин сэръэд идарэси тэрэфиндэн кечикдирмэдэн тэ"мин олуначагдыр.

Маддэ 18

Бу Сазипдэ нэзэрдэ тутулан љадисэлэр вэ анлашмазлыгыларын љаллини јүнкүлэшдирмэк үчүн Тэрэфлэрин 1-чи дэрэчэли сэръэд идарэлэри лазым кэлэрсэ љэр бир љадисэ үчүн ажры-ажры вэ эввалчэдэн элдэ едилмиш разылашма чэрчивэсиндэ сэръэд љадисэ вэ анлашылмазлыгыларын ортаг тэыгыгатына башлаја билэрлэр. Бу тэыгыгат ашагыдакы шэртлэр эсасында љэјата кечирилир:

а) тэыгыгаты апарылачагы тэрэфин 1-чи дэрэчэли сэръэд вэзифэли шэхслэри биркэ тэыгыгата рэбберлик едир;

б) бу тэыгыгат эсасэн Сазипин 6-чы маддэсиндэ мүэјјэн едилэн көрүш нөгталериндэ љэјата кечирилир;

в) экер љадисэ вэ ја анлашылмазлыг сэръэд хэттинин љэр ики тэрэфиндэ 3 километрлик бир бөлкэдэ баш верибсэ 1-чи дэрэчэли сэръэд вэзифэли шэхслэри бирликдэ љадисэ вэ анлашылмазлыг баш верэн јерэ кедэ билэрлэр вэ лазым кэлэрсэ эзлэри илэ бирликдэ мүтэхэссис, шаьид, зэрэр чэкэн шэхс вэ ја шэхслэри де апара билэрлэр. 3 км-лик эразидэн кэнарда јерлэшэн бөлкэлэрдэ биркэ тэыгыгатын апарылмасына јол верилмир.

Маддэ 19

1-чи вэ 2-чи дэрэчэли сэръэд вэзифэли шэхслэринин љэр јыгынчагында гыса бир протокол љазырланачаг. Бу протоколда топлантынын кедишаты вэ гэбул едилмиш гэрарлар кестэрилэчэк. Бу протокол ејни мэтндэ ики нүсхэдэ вэ љэр ики тэрэфин рэсми диллериндэ јазылараг љазырланачагдыр.

Гэбул едилмиш гэрарлар:

а) 1-чи дэрэчэли сэръэд вэзифэли шэхслэринин топлантысында Түркијэ Тэрэфиндэн кајмакам, Азэрбајчан Тэрэфиндэн сэръэд комиссары вэ ја онун мүавини имзаладыгдан сонра:

б) 2-чи дэрэчэли сэръэд вэзифэли шэхслэринин топлантысында Түркијэ Тэрэфиндэн вали, Азэрбајчан Тэрэфиндэн сэръэд комиссары вэ ја онун мүавини имзаладыгдан сонра гүввэјэ минэчэк.

Маддә 20

1-чи вә 2-чи дәрәчәли сәрхәд вәзифәли шәхсләринин сәрхәд һадисә вә инлашылмәзлыгыларын һаллиндә гәрәра кәлә билмәдикләри мәсәләләр тәрәфләрин тәшкил едәчәкләри биркә сәрхәд комиссијасы тәрәфиндән һаллуначар.

Биркә Сәрхәд Комиссијасынын тәшкили, јығынчағын јери вә вахты тәрәфләр арасында дипломатик каналларла биркә гаршылашдырылып.

Маддә 21

Тәрәфләрдән һәр бири бу Сазишдә нәзәрдә тугулан мәгсәдләр үчүн өз әразисинә кәлән гаршы Тәрәфин сәрхәд идарәси мә"мурларына зәрури кәмәји едәчәк, хусусилә кәлмәләри, јашамалары вә өз өлкәләриндәки сәләһијәтли шәхсләрлә әләгә биләчәкләри васитәләрдән истифадә етмәләрини тә"мин едәчәкләр.

Маддә 22

Тәрәфләрдән һәр бири өз сәрхәд идарәләри үчүн лазым олан хәрчләри едәјир.

Маддә 23

Бу Сазиш имзаландыпдан сонра һәр ики дәвләтин ганунверичилијинә ујғун олараг тәсдиг едиләчәкдир.

Сазиш, онун тәсдиг олунамасы һагында ноталарын мүбадилә едилмәси тарихиндән гүввәјә минәчәк.

Маддә 24

Бу Сазиш 5 ил мүддәтиндә гүввәдә галачар. Тәрәфләрдән бири Сазишин мүддәтинин баша чатмасына 30 күн галмыш онун гүввәсини дајандырмаг һагында нијјәтинин билдирмәдији тәгдирдә, Сазишин гүввәси даһа бир ил мүддәтинә узадылачардыр.

Маддә 25

Тәрәфләрдән һәр бири лазым кәлдикдә јазылы олараг бу Сазишин дәјишдирилмәси вә ја јенидән бахылмасыны тәклиф едә биләр. Бу һалда мә"луматын чатдырылдыгы тарихдән е"тибарән ән кечи 30 күн әрзиндә мәсләһәтләшмәләр апарылачардыр.

Маддә 26

Тәрәфләрден бири дикәр Тәрәфин бу Сазишин мүддәаларына риајет етмәдији вә ја риајет едә билмәдији нәтичәсинә кәлдикдә јазылы олараг буну мүзакирә етмәк тәклифи верә биләр. Бу мүзакираләр јазылы хәбәрдарлыг едилдији тарихдән е"тибарән ән кечи 30 күн әрзиндә башланачаг. Башланан көрүшләрдә 60 күн әрзиндә бир нәтичә әлдә олунмзса Тәрәфләрдән һәр һансы бири 30 күн әввәл јазылы бир билдиришлә бу Сазиши ләғв едә биләр.

Маддә 27

Тәрәфләр бу Сазишин мүддәаларынын шәрһиндә вә һәјата кечирилмәси илә әлағәдар ортаја чыхан аңлашылмзлыглары көрүшләр кечирәрәк һәлл едәчәкләр.

Маддә 28

Бу Сазиш һәр бири ејни гүввәјә малик олан түрк вә азәрбајчан дилләриндә ики нүсхә һазырланмзшыдыр.

Бу Сазиш Анкара шәһәриндә " 5 " мај 1997-чи ил тарихиндә имзаланмзшыдыр.

Түркијә Республикасы
Һөкүмәти адындан

Азәрбајчан Республикасы
Һөкүмәти адындан

Проф. Др.Тансу Чилләр
Түркијә Республикасы
Харичи Ишләр Назири

Һәсән Һәсәнов
Азәрбајчан Республикасы
Харичи Ишләр Назири

Түркіјә Республикасы Һөкүмәти илә
Азәрбајчан Республикасы Һөкүмәти арасында
сәрһәд мәсәләләри вә аңлашылмазлыгыларынын Һәлли һагтында Сазишә
Әлавә
Протокол №1

Һәр ики тәрәф сәрһәд идарә рәисләринин вә онларың мұавинләринин салаһијјәтләрини вә көрүш нөғтәләрини тә"јин етмәк үчүн бу Протокол Сәрһәд мәсәләләри вә ихтилафларынын Һәлли һагтында Сазишин маддәсинә әсасан тәртиб едилмишцир.

1. Түркіјә Республикасы тәрәфиндән:

Биринчи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхси:

Аралыг Кајмакамы

Икинчи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхси:

Игдыр Валиси

2. Азәрбајчан Республикасы тәрәфиндән:

Нахчыван мәнтәгәси үзрә:

Биринчи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхси:

сәрһәд комиссарынын мұавинләри.

Икинчи дәрәчәли сәрһәд вәзифәли шәхси:

сәрһәд комиссары.

Түркіјә Республикасы
Һөкүмәти адындан

Азәрбајчан Республикасы
Һөкүмәти адындан

Проф. Др. Тансу Чилләр
Түркіјә Республикасы
Харичи Ишләр Назири

Һәсән Һәсәнов
Азәрбајчан Республикасы
Харичи Ишләр Назири

Түркия Республикасы Һөкүмәти илә Азербайжан Республикасы Һөкүмәти арасында сәрһәд мәсаләләри вә анлашылмазлыгыларынын һәлли һагтында
Сазишә Әләвә Протокол №2

Тәрәфләр сәрһәд әразиләри үзәриндә учан һава васитәләринин сәрһәди гәсдән дә олмаса кечмәләринә мане олмаг үчүн зәрури тәдбирләри кәрәчәкләр.

Сәрһәдин һәр ики тәрәфиндәки 10 километрлик саһә үзәриндәки учушлар: Тәрәфләр арасында " 5 " мај 1997-чи ил тарихиндә бағланан "Сәрһәдин һәр ики тәрәфиндә 10 километрлик әразидә һәјата кечирилән мүлки вә һәрби һава васитәләринин учушларыны тәнзимләјин Протокол"ун әсасларына кәрә тәртиб едиләчәкдир.

Түркия Республикасы
Һөкүмәти адындан

Азербайжан Республикасы
Һөкүмәти адындан

Проф. Др.Тансу Чилләр
Түркия Республикасы
Хәричи Ишләр Назири

Һәсән Һәсәнов
Азербайжан Республикасы
Хәричи Ишләр Назири

Түркия Республикасы Һөкүмәти илә Азәрбајҗан Республикасы Һөкүмәти арасында Түркия-Азәрбајҗан сәрһәд хәттинин һәр ики тәрәфиндә 10 километрлик әразидә һәјата кечирилән мүлки вә һәрби һава васитәләринин учушларыны тәнзимләјән

ПРОТОКОЛ

Түркия Республикасы Һөкүмәти илә Азәрбајҗан Республикасы Һөкүмәти, Түркия-Азәрбајҗан сәрһәд хәттинин һәр ики тәрәфиндә галан 10 километрлик әразидә һәјата кечирилән мүлки вә һәрби һава васитәләринин бејналхалг һава дәһлизләриндән кәнарда учушларыны тәнзимләмәк мәҗсәдилә ашағьдакы мәсәләләр үзрә разьлыға кәлмишләр:

Маддә 1

Ашағьда, 2-чи маддәдә кестәрилән везијјәт вә шәртләрдән башга, гаршы тәрәфин хәбәри олмадан сәрһәд хәттинә 10 километрлик јахын олан әразиләрдә һәр һансы бир жүксәкликдә диҗәр тәрәфин мүлки вә һәрби тәјјарәләри уча билмәзләр.

Гаршы тәрәфин хәбәри олмадан сәрһәд хәттинә ики километрден јахын олан әразиләрдә һәр һансы бир жүксәкликдә диҗәр Тәрәфин мүлки вә һәрби вертолјотлары уча билмәзләр.

Маддә 2

1-чи маддәдә нәзәрдә тугулан мәсафәләрдә сәрһәд хәттинә даһа јахын мүлки вә һәрби тәјјарәләр илә вертолјотларын зәрури учушлары заманы бу Протоколун әлавәсиндә кестәрилән форма даһилиндә гаршы тәрәфә мә"лумат верилмәлидир. Бу заман:

а) һәрби тәјјарә вә вертолјотларын планлы учушлары үчүн учушларын башлағач тарихиндән ән азы отуз күн әввәл дипломатик каналларла,

дәрһал һәјата кечирилмәси зәрури олан учушларда учушдан әввәл тә"чили оларағ һава нәглијјатына нәзәрәт едән органлар тәрәфиндән сәрһәд комиссарлығы нүмәјәндәләри вә ја онларын көмәкчиләринин васитәси илә;

б) мүлки тәјјарәләрин планлы учушлары үчүн учушларын башланғыч тарихиндән ән азы 15 күн әввәл мүлки һава јоллары органлары васитәси илә

дәрһал һәјата кечирилмәси зәрури олан мүлки учушлар (мүлки вертолјотлар дә дахил олмагла), учушдан әввал тә"чили олараг һава нәглијјатына нәзарәт едән органлар илә сәрһәд комиссарлығы нүмајәндәләри вә ја онларын көмәкчиләринин васитәси илә мә"лумат вермәк јолу илә һәјата кечирәләчәкдир.

в) дәвләт сәрһәдләрини горумајан вертолјотларын планлы учушлары үчүн, ил бојунча едиләчәк учушларла алағәдар мә"луматлар дипломатик каналлар васитәсилә һәјата кечирилир.

Бу мә"луматларда вертолјотларын типи, сүр"әти, рәнжи, борт нөмрәси, учуш јүксәклији, мүмкүн истигамәти, учуш әразиси, енмә вә галхма јери кәстәриләчәк. Дәјишиликләр илә алағәдар мә"луматлар учушун башланғыч тарихиндән ән азы отуз күн әввал сәрһәд комиссарлығы нүмајәндәләри вә ја онларын көмәкчиләринин васитәси илә,

- тә"чили учушлар илә алағәдар мә"луматлар учушдан әввал ләнкидилмәдән һава нәглијјатына нәзарәт едән органлар тәрәфиндән сәрһәд комиссарлығы нүмајәндәләри вә ја онларын көмәкчиләринин васитәси илә чатдырылачагдыр.

Маддә 3

Мүлки вә һәрби һава васитәләринин әразинин гуру һиссәси үзәриндән дәвләт сәрһәдини кечмәләри, бејнәлхалг гәјдаларла мүәјјән едилмиш дәһлиزلәрдән вә сәрһәди кечмә илә алағәдар биркә разылашмаларда мүәјјән едилмиш гәјдалара мувафиг олараг һәјата кечирилир.

Тә"чили хәстә вә ја јаралы дашыма, ахтарыш-хйласетмә кими мејдана чыхан фәвгәл"адә шәраитләрдә мүлки вә һәрби һава васитәләрин һава дәһлизиләриндән кәнара чыхмагла дәвләт сәрһәдини кечмәләри мүмкүндүр.

Бу учушлар барәсиндә һәр ики тәрәфин сәрһәд комиссарлығы нүмајәндәләри вә ја онларын көмәкчиләри вә һава нәглијјатына нәзарәт едән органларынын гаршыгы разылығына әсасән һәјата кечирилә биләр.

Маддә 4.

Сәрһәд әразисинә намә"лум учан апаратын кирдији заман тәрәфләрдән һәр бири бу учуш васитәсинин кимә мәхсус олдугуну мүәјјәнләшдирмәси вә учушларын тәһләкәсизлијини тә"мин едилмәси үчүн сәрһәд комиссарлығы нүмајәндәләри вә ја онларын көмәкчиләринин иштиракы илә һава нәглијјатына нәзарәт едән органларын васитәси илә гаршылыгы фәалијјәт кәстәрәчәкләр.

Тәрәфләр, бу Протоколун гүвәҗә миндиҗи тарихдән е"тибарән ән кечи үч аҗ әрзиндә бу Протоколда нәзәрдә тутулан әмәкдашлығын вә диҗәр фәалиҗәтин һәҗата кечирилмәсини тә"мин етмәк мәҗсәдилә һава нәглиҗәтиһа нәзәрәти һәҗата кечирән органларыһа мувафиг кәстәришләр вәрәчәкләр.

Маддә 5

Бу Протокол 5 ил мүддәтиндә гүвәдә галачаг. Тәрәфләрдән бири бу мүддәтин баша чатмасына ән азы алты аҗ галмыш Протоколун гүвәсини даҗандырмаг һагда ниҗәтини билдирмәдиҗи тәҗдирдә Протокол даһа 1 ил мүддәтинә узадылмыш саҗылачаг.

Маддә 6

Тәрәфләрдән һәр бири зәрури һалларда бу Протоколун дәҗишдирилмәси вә ја јенидән бахылмасыһыҗ җазылы шәкилдә тәклиф едә биләр. Бу заман җазылы хәбәрдарлыг алындығы тарихдән е"тибарән ән кечи 60 күн әрзиндә мәсләәтләшмәләр апарылачагдыр.

Маддә 7

Тәрәфләрдән һәр бири истәдиҗи вахт җазылы хәбәрдарлыг етмәклә бу Протоколу ләғв едә биләр. Җазылы хәбәрдарлыг алындығы тарихдән сонра бу Протокол даһа 60 күн гүвәдә галачагдыр.

Маддә 8

Бу Протокол Тәрәфләрин ганунверичилиҗинә уҗғун олараг тәсдиг едиләчәк вә онун тәсдиг едилмәси һагтында сәнәдләрин мүбадиләси тарихиндән гүвәҗә минәчәк.

Бу Протокол һәр бири еҗни гүвәҗә малик олан түрк вә азәрбаҗчан дилләриндә ики нүсхәдә тәртиб олунмушдур.

Бу Протокол Анкарада " 5 " маҗ 1997-чи ил тарихиндә имзаланмышдыр.

Түркиҗә Республикасы
Һөкүмәти адындан

Азәрбаҗчан Республикасы
Һөкүмәти адындан

Проф. Др.Тансу Чилләр
Түркиҗә Республикасы
Харичи Ишләр Назири

Һәсән Һәсанов
Азәрбаҗчан Республикасы
Харичи Ишләр Назири

ƏLAVƏ

Хəбərдарлыг формасы

Түркия Республикасы Һөкүмәти илә Азәрбајчан Республикасы Һөкүмәти арасында Түркия-Азәрбајчан сәрхәд хәттинин һәр ики тәрәфиндә галан 10 километрлик әразидә һәјата кечирилән мүлки вә һәрби һава васитәләринин учушларыны тәнзимләјән

Протокола алавә

1. Һава васитәләринин нөвү (һәрби вә ја мүлки)
2. Учущун һәјата кечириләчәји тарих вә саат
3. 10 км-лик саәә дахилиндә учущун истигамәти вә әразиси
4. Тәјјарә /вертолјотларың/ нөвү вә сажы
5. Учущун јуксәклији вә сүр"әти
6. Тәјјарә /вертолјотларың/ рәнжи вә нөмрәси